

Riksdagens protokoll

1976/77:104

12 april 1977

Debatter m. m.

Tisdagen den 12 april

Meddelande om interpellationssvar	3
Svar på frågor:	
1976/77:334 av fru Sundström (s) om statligt bidrag till motionsanläggningar	3
1976/77:345 av fru Berglund (s) om åtgärder mot felaktig användning av läkemedel	6
1976/77:346 av herr Biörck i Värmdö (m) om ansvaret för den översiktliga och samordnande forskningsplaneringen	10
1976/77:316 av herr Hjorth (s) om kärnkraftsutbyggnaden i Forsmark	12
1976/77:336 av herr Svartberg (s) om användningen av AB Atomenergi tillhörig mark i Tanums kommun	15
Svar på interpellation	
1976/77:113 av herr Wennerfors (m) om rättssäkerheten på byggnadslagstiftningens område	17
Svar på fråga	
1976/77:343 av herr Olsson i Edanę (s) om försvarets tvätterier	22
Svar på interpellationer:	
1976/77:108 av herr Jan Bergqvist i Göteborg (s) om samhällets kontroll över strukturförändringar i näringslivet	24
1976/77:119 av herr Hermansson (vpk) om rätten att friköpa kronotorp	36
Meddelande om frågor:	
1976/77:371 av herr Werner (vpk) om prisstoppet	46
1976/77:372 av fru Marklund (vpk) om de allmänna barnbidragen	47
1976/77:373 av herr Svensson i Malmö (vpk) om devalveringen	47
1976/77:374 av herr Hermansson (vpk) om den föreslagna höjningen av mervärdesskatten	47
1976/77:375 av fru Frænkel (fp) om varningsmärkning av hälsovådliga krukväxter	47
1976/77:376 av herr Lövenborg (-) om åtgärder för att trygga sysselsättningen för byggnadsarbetare i Norrbotten	47

1976/77:104

Nr 104

Tisdagen den
12 april 1977

Tisdagen den 12 april

Kl. 15.00

*Meddelande om
interpellationssvar*

§ 1 Justerades protokollen för den 25, 28, 29, 30 och 31 mars samt den 1 april.

*Om statligt bidrag
till motionsanlägg-
ningar*

§ 2 Herr talmannen meddelade att fröken Hjelmström denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom fru Backbergers uppdrag som ersättare för henne upphört.

§ 3 Meddelande om interpellationssvar

1976/77:112 om bibehållande av Östaskolan i Heby

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Herr Fågelsbos interpellation om Östaskolan i Heby har överlämnats till mig av utbildningsministern. Jag avser att besvara interpellationen senare under vårriksdagen.

§ 4 Om statligt bidrag till motionsanläggningar

Fru statsrådet TROEDSSON erhöll ordet för att besvara fru Sundströms (s) den 18 mars anmälda fråga, 1976/77:334, till herr socialministern, och anförde:

Herr talman! Fru Sundström har frågat socialministern om han är beredd att föreslå statliga bidrag till liknande verksamhet som den vid Tallmogården i varje län och om dessa gårdar i så fall skall bedrivas som sjukvårdsanläggningar eller som konvalescentgårdar.

Enligt fastställd ärendefördelning är det jag som har att besvara frågan.

Under senare år har ett flertal s. k. hälsohem startats på olika håll i landet. Socialstyrelsen har godkänt några av dessa som enskilda vårdhem för konvalescentvård. En del landsting bidrar till vårdkostnaderna vid sådana hälsohem.

En av socialdepartementets sjukvårdsdelegation tillsatt arbetsgrupp lämnade i juni 1976 en rapport om hälsocentra och reaktiveringsanläggningar. Arbetsgruppen anser att staten inte bör gå in som huvudman eller finansiär av verksamheten.

Arbetsgruppens förslag remissbehandlas f. n. Jag avser att efter remissbehandlingen ta ställning till frågan om den fortsatta handläggningen av ärendet.

Tisdagen den
12 april 1977

*Om statligt bidrag
till motionsanlägg-
ningar*

Fru SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på mina frågor.

Egentligen är jag en smula besviken över att jag inte fick svar av socialminister Gustavsson, eftersom han var orsaken till att jag ställde de här frågorna. Han var på besök i Dalarna, närmare bestämt på Tallmogården som ligger i Sunnansjö och är ett s. k. hälsohem.

I tidningsintervjuer gav socialministern ett klart besked om värdet av Tallmogårdens verksamhet. Han sade också att det borde finnas liknande inrättningar i varje län. Eftersom jag i många år har deltagit i landstingsarbetet i länet har jag haft möjligheter att följa verksamheten på Tallmogården. Såväl socialdemokrater som centerpartister har lämnat motioner med krav på att landstingsbidrag skall utgå till de personer i länet som skrivs in på Tallmogården. Tyvärr har vi varit tvungna att avslå motionerna, eftersom vi inte fått klara besked från vare sig socialstyrelsen eller Landstingsförbundet om hur de ser på verksamheten på Tallmogården.

Av intervjuerna vid besöket på Tallmogården fick jag den uppfattningen att socialministern satt in med lösningen av frågan. Själv är jag mycket tveksam i detta fall. För min del tror jag att det är en mycket seriös verksamhet på Tallmogården. Men vad är det för människor som kommer dit? Jo, förutom s. k. kändisar är det folk som har egna pengar att betala med. En helpension kostar nämligen ungefär 1 200 kr. per vecka. Vill man besöka läkare eller ha särskilda behandlingar under den tid då man vistas på inrättningen får man själv bekosta varje sådan aktivitet.

Jag blev mot denna bakgrund orolig när jag såg socialministerns uttalande att vi behöver liknande inrättningar inom varje län. Han inger genom detta uttalande förhoppningar hos många sjuka människor som prövar alla värdvägar. Men det är ju sällan som vi ser andra än hurtfriska kändisar uttala sig om sitt hälsotillstånd sedan de kommit från Tallmogården. Man vet heller inte någonting om i vilket tillstånd de var när de kom dit eller hur länge de behåller sin hälsa sedan vistelsen på Tallmogården upphört. Det var därför naturligt att jag blev litet orolig när socialministern gick ut med så klara besked på denna punkt.

Fru statsrådet TROEDSSON:

Herr talman! Jag är väl medveten om de problem och svårigheter som fru Sundström tar upp. Som jag sade i mitt frågesvar är det också det enskilda landstinget som har att avgöra om det vill bidra till vårdkostnaderna på hälsohem eller inte.

Rent allmänt har jag den uppfattningen att hälsocentra och reaktiveringsanläggningar kan utgöra en viktig del av de offentliga insatserna inom hälso- och sjukvården men också att de kan utgöra ett komplement till dessa. De inrättningar det gäller bör kunna erbjuda vård och service såväl till personer med ett rehabiliteringsbehov i traditionell bemärkelse som till personer som av olika anledningar kan anses höra till något

slags riskgrupp. En reaktiveringsverksamhet som kan innefatta lindring och hjälp åt människor att finna former för ett sundare sätt att leva innebär ju inte bara humanitära vinster utan sannolikt i många fall också ekonomiska fördelar för samhället.

Jag tror för min del att hälsovårdande uppgifter kommer att spela en allt större roll i framtiden. Men jag menar också att det är viktigt att reaktiveringsverksamhet av detta slag planeras och bedrivs som en del av den totala hälso- och sjukvårdsorganisationen och att det i varje fall bör ske i nära samarbete med sjukvårdshuvudmännen.

Fru SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Det finns en trend i det här landet som jag är litet oroad över, nämligen att det allt oftare dyker upp hälsohem liknande Tallmogården, som drivs utan medverkan av läkare. Bilden är alltid precis densamma: behandlingen betingar höga kostnader och det förekommer uttalanden i pressen från personer som vistats på inrättningarna. Verksamheten ger en förvirrad bild, och det är svårt att avgöra om det är sjukvård, friskvård eller konvalescentvård som bedrivs på dessa hälsohem.

Jag vill mot denna bakgrund ställa ytterligare en fråga: Kan man tänka sig att det i framtiden tillkommer inrättningar, dit läkare kan remittera inte bara personer som behöver nya kostvanor eller miljöombyten utan också personer som för att få bot för sina sjukdomar behöver lägga om sin kost? Då kunde den trend som jag är så oroad över brytas och utvecklingen ledas in på mera stadgade banor.

Fru statsrådet TROEDSSON:

Herr talman! Jag kan hålla med fru Sundström om att det i dag är en förvirrad bild på detta område. Jag tror också att det är viktigt, som jag sade i min replik, att hälsohemmen planeras i nära samarbete med sjukvårdshuvudmännen. I övrigt är det, som jag sade i mitt frågesvar, så att arbetsgruppens förslag håller på att remissbehandlas. Först efter denna remissbehandling har jag möjlighet att närmare ta ställning till frågan om den fortsatta handläggningen av detta ärende.

Fru SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tror det är nödvändigt för oss att diskutera de här spörsmålen, med tanke på den trend som finns i utvecklingen. Så fort det är fråga om motion, frisk luft och fasta under organiserade former är dessa aktiviteter i allmänhet belagda med höga kostnader. De flesta av oss kanske vill komma till sådana ställen, t. ex. vi som har övervikt, de som känner sig stressade eller av andra orsaker behöver en annan miljö. Men jag vet att stora grupper av människor utestängs på grund av att det är så höga kostnader på dessa hälsohem.

Jag tackar statsrådet än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
12 april 1977

*Om åtgärder mot
felaktig användning
av läkemedel*

§ 5 Om åtgärder mot felaktig användning av läkemedel

Fru statsrådet TROEDSSON erhöll ordet för att besvara fru *Berglunds* (s) den 24 mars anmälda fråga, 1976/77:345, och anförde:

Herr talman! Fru Berglund har frågat om jag ämnar vidta några åtgärder så att skador undviks vid s. k. egenvård och så att det i läkemedelsannonser även förs in uppgift om vid vilka tillfällen läkemedlet kan vara skadligt.

Med egenvård avser jag åtgärder som den enskilde själv eller i samarbete med läkare och annan sjukvårdspersonal kan vidta för att förebygga, bota eller lindra sjukdomar.

Redan i dag förekommer egenvård i viss utsträckning. Många människor behandlar själva småår, tillfällig huvudvärk m. m. med receptfria mediciner. En bättre information och ett ökat intresse inom sjukvården för egenvård i olika former bör enligt min mening kunna leda till att individen kan ta ett större ansvar för sin egen och närståendes hälsa. Jag vill här nämna en speciell typ av egenvård som f. n. provas vid vårdcentralen i Dalby, där patienter med vissa sjukdomar får behandla sig själva sedan läkare har provat ut lämplig medicin och där patienten vid besvär uppsöker i första hand en sjuksköterska och i andra hand en läkare.

Socialstyrelsens nämnd för hälsouppllysning bedriver en omfattande information om sjukdomar och faktorer som påverkar hälsan. Även i massmedia har sådana frågor uppmärksamats alltmer under senare år.

Information om läkemedel till allmänheten lämnas av Apoteksbolaget AB i samarbete med socialstyrelsen samt av läkare och annan sjukvårdspersonal och apotekspersonal.

Vad gäller läkemedelsannonsering och annan liknande reklam som främst tar sikte på läkare finns i dag etiska regler inom läkemedelsbranschen. Dessa innebär att man skall ge antingen s. k. fullinformation, dvs. en omfattande redogörelse för läkemedlets verkningar och biverkningar, eller s. k. påminnelseinformation, som endast anger ett läkemedels huvudanvändning.

Vad särskilt gäller annonser som riktar sig till allmänheten finns en överenskommelse mellan socialstyrelsen och läkemedelsbranschen som innebär att endast receptfria preparat som patienten kan använda på egen hand får förekomma i sådana annonser.

Jag kan i detta sammanhang nämna att jag avser att inom kort begära regeringens bemyndigande att tillkalla en kommitté med uppgift att se över läkemedelsinformationen. Avsikten är bl. a. att ge allmänheten bättre kunskaper om både receptfria och receptbelagda läkemedel.

Fru BERGLUND (s):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Troedsson för svaret på min fråga.

Jag har aktualiserat s. k. egenvård beroende på att vi fortfarande har en stor grupp människor som dröjer alltför länge med att söka läkarvård.

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om åtgärder mot
felaktig användning
av läkemedel*

Att dröja med en behandling eller att försöka bota sig själv kan innebära en ökad belastning på sjukvården. Massmedia har en mycket stor genomslagskraft, det gäller i synnerhet TV. Många har upplevt statsrådets uppmaning att bota sig själv som ganska onyanserad. Svaret på min fråga är mycket mera nyanserat och visar också en vilja att komma till rätta med de avarter som finns. De som drabbas värst av denna egenvårdspropaganda är gamla människor.

För det första är det människor som i regel väntar med att söka läkare även om de känner sig dåliga.

För det andra är det ofta gamla som sitter ensamma och ser på TV. De har ingen att diskutera med om vad de ser och hör. Därför upplever de det många gånger så att personer i TV-rutan vänder sig speciellt till dem med sitt budskap.

För det tredje är det också vanligt och helt naturligt att man får funktionsnedsättningar i olika organ när man blir gammal.

För det fjärde ger läkemedelsreklamen i tidningarna upplysning om vilka preparat man skall kunna bota olika sjukdomar med men däremot inte någon upplysning om hur man skall ställa diagnosen eller att det i regel behövs även läkares medverkan för att ställa rätt diagnos.

För att något belysa hur det kan gå till skall jag ta ett exempel ur verkligheten.

En gammal man, som upplevt att han i TV uppmanas att *inte* söka läkare, uppmärksammade detta speciellt, eftersom han hade besvär med ett öra och faktiskt redan hade tänkt söka hjälp men gruvat sig för att gå till doktorn. Han sköt därför upp läkarbesöket ytterligare en tid. Några dagar därefter upptäckte han en stor annons över en halvsida i en kvällstidning. I den stod att för mycket öronvax kan inverka menligt på hörseln. I annonsen fanns en beskrivning av hur en vaxpropp bildas, och där stod det också att proppen täpper till hörselgången samt ger försämrad hörsel och ofta medför obehag. Dessutom fanns det en anvisning om hur man själv kunde droppa preparatet i örat och skölja med ljumt vatten. Det var då ganska naturligt att mannen, som lever rätt isolerat, såg detta medel som en räddningsplanka – det var ju precis samma symtom uppräknade i annonsen som dem han hade!

Nästa dag gick han därför till apoteket och skaffade sig preparatet. Han läste sedan den medföljande bruksanvisningen och såg till att han fick in dropparna i örat. På natten blev han emellertid illamående och började kräkas samt var yr i huvudet. På morgonen var han så dålig att han inte kunde fullfölja sin "egenvård" – han kunde inte stå upprätt och skölja örat enligt anvisningen. Då blev han orolig och kontaktade en sjuksköterska, som sände honom till akutmottagningen, där det konstaterades att han hade hål på trumhinnan, och nästa dag skickades han till en specialist.

Allt detta var mycket besvärligt för honom. Han var nämligen redan tidigare döv på det ena örat, och nu försämrades hörseln även på det bättre örat. I annonsen hade det inte stått någonting om att man inte

*Om åtgärder mot
felaktig användning
av läkemedel*

kunde använda medlet om man hade hål på trumhinnan, men däremot hade detta angivits i den anvisning som följde med läkemedlet, men där stod det med så liten stil att han inte kunnat läsa det.

Fru statsrådet TROEDSSON:

Herr talman! Allra först vill jag understryka att jag aldrig vid något tillfälle eller i något avseende har rekommenderat någon att *icke* söka läkare.

Tanken med egenvården är tvärtom att vi alla skall söka bibringa oss ökade kunskaper om kroppens funktioner och reaktioner just därför att vi i större utsträckning skall kunna ta ansvaret för vår egen hälsa. Däri ligger ökade kunskaper om vilka åkommor vi med enkla medel kan behandla själva och – detta vill jag särskilt understryka – bättre kännedom om vilka symtom och sjukdomar som kräver omedelbar kontakt med läkare. Det senare är den inte minst viktiga delen av egenvården.

En stor del av egenvården sker i dag med hjälp av läkemedel, och vid all läkemedelsanvändning föreligger naturligtvis risker för biverkningar och felaktig användning. Det är därför angeläget att på alla sätt stimulera till ökad och förbättrad information om läkemedlen, så att respekten för och insikten om olika läkemedels för- och nackdelar blir mera spridda. Därigenom kan riskerna för skador på grund av felaktigt läkemedelsanvändande minska.

Som jag har nämnt avser jag att begära regeringens bemyndigande att tillsätta en kommitté med uppgift att se över läkemedelsinformationen till allmänheten. Jag anser liksom fru Berglund att det finns åtskilligt att göra på det området.

Fru BERGLUND (s):

Herr talman! Jag försökte i mitt korta inlägg peka på att massmedia vänder sig till en grupp människor – t. ex. gamla som sitter ensamma – men inte vet hur dessa människor reagerar. Det är många som har upplevt det här TV-framträdandet som en rekommendation att inte gå till en läkare utan att i stället försöka bota sig själv. Budskapet hade kanske framförts i sådan form att det kunde uppfattas så av somliga människor som satt hemma ensamma. Det är av den anledningen som jag har aktualiserat frågan. Jag tror nämligen att det är väldigt viktigt att man är nyanserad i sina uttalanden och att man är medveten om att det finns väldigt många människor som har dåligt reda på hur den egna kroppen fungerar och vet mycket litet om sjukdomsorsaker över huvud taget.

Statsrådets svar var positivt och nyanserat och innehöll i princip sådant som man kan hålla med om. Vi skall emellertid komma ihåg att det är många olika sorters människor vi vänder oss till, och det finns en stor grupp som av skilda anledningar inte söker läkare förrän det kanske är för sent och behandlingen försvåras eller helt enkelt blir omöjlig.

Det är riktigt att gå ut med information, och jag tycker att det är

Tisdagen den
12 april 1977

*Om åtgärder mot
felaktig användning
av läkemedel*

positivt att man tillsätter den här kommittén som skall se över läkemedelsannonseringen. Men vare sig vi är statsråd eller inte måste vi ändå alla vara nyanserade när vi uppträder i massmedia.

Fru statsrådet TROEDSSON:

Herr talman! Fru Berglund har uppenbarligen inte hört den omtalade intervjun med mig i TV. Jag kan förklara att jag uttryckligen sade att ett av syftena med egenvården är att lära folk när man verkligen behöver söka läkare för att få vård i tid, och jag kan försäkra fru Berglund att jag ingalunda sade det "finstilt".

Vi är i alla fall glädjande överens om att läkemedelsinformationen kan och bör förbättras. På apoteken ger man ut små broschyrer som just talar om självmedicinering men också varnar för de risker som kan föreligga i de sammanhangen. Jag vill också stryka under hur viktigt det är att apotekspersonalen aktiveras i arbetet med läkemedelsinformation. Jag tror att den gamle man som fru Berglund talade om hade kunnat undvika allt det elände han utsattes för, om han hade kunnat och vågat fråga apotekspersonalen till råds. Då hade han redan från början fått klart för sig att han inte borde medicinera själv i det här avseendet.

Fru BERGLUND (s):

Herr talman! Jag tror att även om den här mannen hade frågat apotekspersonalen och fått rådet att inte droppa någonting i örat om han hade hål på trumhinnan, så hade han inte kunnat bedöma situationen om man inte hade sagt åt honom att gå till doktorn och låta honom se om trumhinnan var hel; det är ju bara läkare som kan konstatera om man har fel på trumhinnan eller inte.

Jag tycker att man i den här stora annonsen, där det ändå fanns så gott om utrymme, borde ha nämnt att hål på trumhinnan är en kontraindikation och skrivit klart och tydligt att bara läkare kan konstatera om hål på trumhinnan föreligger. Då hade man inte orsakat den här mannen så mycket obehag, och man hade dessutom sparat på våra sjukvårdsresurser; mannen måste ju först gå till akutmottagningen, och sedan fick han läggas in på specialklinik.

Jag hälsar med tillfredsställelse att kommittén tillsätts för att gå igenom de olika annonser som förekommer. Jag är också medveten om att det är mycket svårt att i en annons alltid ange kontraindikationer, eftersom vi människor reagerar så olika på mediciner att en medicin kan vara bra för en människa men oduglig och rent av skadlig för en annan.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
12 april 1977

*Om ansvaret för
den översiktliga och
samordnande
forskningsplane-
ringen*

§ 6 Om ansvaret för den översiktliga och samordnande forskningsplaneringen

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara herr Biörcks i Värmdö (m) den 24 mars anmälda fråga, 1976/77:346, och anförde:

Herr talman! Herr Biörck i Värmdö har frågat mig om jag anser att det ankommer på universitets- och högskoleämbetet att svara för den översiktliga och samordnande planeringen av forskning i vårt land.

Enligt instruktionen för universitets- och högskoleämbetet skall ämbetet bl. a. i fråga om högskolan, med undantag för området för jordbrukets högskolor, svara för översiktlig och samordnande planering för forskarutbildningen och forskningen.

Jag anser att det i universitets- och högskoleämbetets övergripande och samordnande ansvar för högskolan också ingår att ha detta ansvar för den forskarutbildning och forskning som såsom integrerade delar bedrivs inom högskolan. Detta får givetvis inte innebära något intrång i de uppgifter rörande forskning som ligger hos andra organ, t. ex. forskningsråd och forskningsrådsnämnd. Tvärtom ankommer det på berörda myndigheter att samverka. Inte heller innebär det någon inskränkning i den enskilda högskolans eller forskarens frihet. Jag kan här erinra om vad som står i 14 § i regeringens förslag till högskolelag i proposition 1976/77:59:

”Som allmänna principer för forskningen inom högskolan skall gälla att forskningsproblem får fritt väljas och formuleras, att forskningsmetoder får fritt utvecklas samt att forskningsresultat får fritt publiceras.”

Herr BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka utbildningsministern för svaret.

Enligt stadgandet gäller planeringen ”högskolan med undantag för området för jordbrukets högskolor”, och då är det ju huvudparten av all forskning i landet som inbegrips i stadgandet. Även forskning som understöds av forskningsråden eller av enskilda fonder utförs ju i huvudsak vid universitetens institutioner, dvs. inom högskolan.

Det skulle vara litet för mycket sagt om jag påstod att när jag hör ordet ”planering” i vetenskapliga sammanhang så osäkrar jag min revolver, men det är något ditåt. Jag är medveten om att det är fördelaktigt med ”a prepared mind” – ett förberett och mottagligt sinne, en känsla för var det oväntade och nya kan tänkas dyka upp. Men jag är oviss om i vilken utsträckning detta är en intuitiv konstnärlig egenskap eller verkligen kan planeras, speciellt om planerarna själva inte är vetenskapligt tränade utan administratörer.

Forskning är en intellektuell process, ett skapande med spelrum för fantasi och intuition, och för det krävs nyfikenhet, oförskräckthet, originalitet, egna idéer, logiskt tänkande och hederlighet.

Initiativ till forskning som driver sig själv kommer nedifrån och inte

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om ansvaret för
den översiktliga och
samordnande
forskningsplane-
ringen*

uppifrån. Forskningsråd och liknande inrättningar kan stödja, kanske samordna, kanske också inbjuda till forskning, men planera – nej. Forskningens planering tillhör forskarna själva, de vetenskapliga institutionerna och forskarnas egna gemensamma organ. Vad man uppifrån kan beställa är kunskapsöversikter, men det är inte liktydigt med forskning.

Vad man frågat sig inom den fakultet jag tillhör är väl närmast vad universitets- och högskoleämbetet egentligen har för förutsättningar att planera forskning. Ämbetet som sådant bemannas ju av tjänstemän och inte av forskare. Vad planeringsberedningarna beträffar har jag undersökt hur många av deras medlemmar som har egen erfarenhet av forskning och funnit att det troligen gäller 4 av 17 i vardera av de medicinska, naturvetenskapliga och humanistiska beredningarna, 5 av 17 i den samhällsvetenskapliga beredningen och 1 av 17 i beredningen för undervisningsyrken – i sanning inte så mycket för UHÄ att luta sig emot. Det är därför inte utan att man, med hänsyn till svarets mera stillsamma formulering, skulle vilja be utbildningsministern att överväga att ge det ifrågavarande stadgandet en något mindre anspråksfull formulering än vad orden "översiktlig och samordnande planering" kan ge ett intryck av, om det inte är detta man verkligen avser.

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag har i och för sig inte så mycket att tillägga till den karakteristik av forskningens villkor som herr Biörck i Värmdö gav på en kort minut. Det problem som herr Biörck berörde gäller egentligen avvägningen mellan grundforskning och tillämpad forskning, men också frågan om hur staten skall planera forskningsverksamhet. Universitets- och högskoleämbetet är det centrala ämbetsverket som skall samordna och planera både utbildning och forskning inom högskolan.

Vi har också en rad andra forskningsansvariga organ. Jag nämnde forskningsråden och den nyinrättade forskningsrådsnämnden. Många statliga myndigheter har också ett forskningsansvar inom sina resp. områden. Forskningsrådsnämnden, som nu skall börja sin verksamhet, har två huvuduppgifter. Den ena är att ta initiativ till och stödja forskning främst inom områden som är angelägna från samhällets synpunkt och då beakta behovet av tvär- och mångvetenskaplig forskning. Den andra är att främja samordning och samarbete mellan de olika forskningsråden och deras motsvarigheter, t. ex. Styrelsen för teknisk utveckling, och mellan forskningsråden och andra myndigheter och organ med forskningsansvar. Jag tycker att det är glädjande att herr Biörck med sitt eminenta kunnande kommer att delta i forskningsrådsnämndens arbete.

Till den större frågan om forskningens villkor och avvägningen mellan grundforskning och tillämpad forskning kan det finnas anledning att återkomma i ett annat sammanhang då mera tid står till buds.

Herr BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag tackar för de vänliga orden från utbildningsministern. Han använde uttrycket "hur staten skall *planera* forskningsverksamhet".

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om kärnkraftsut-
byggnaden i
Forsmark*

Jag tycker för min del kanske att vad myndigheter kan tillgodose är att *skaffa resurser*.

Vad som har lekt mig i hågen är en annan formulering av detta stadgande, som mera tryckte på tillhandahållandet – låt vara i en systematisk och planerad form – av de för forskningen nödvändiga resurserna än att ge ett intryck av att här är det en myndighet, ett ämbetsverk, som planerar forskningen.

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag kan instämma i den distinktion som herr Biörck i Värmdö gör. Jag tror att det är mycket angeläget att slå fast principen om forskningens frihet och att statsmakterna väsentligen har som ansvar att genom tilldelningen av resurser skapa rimliga villkor för den forskning som naturligtvis till sist styrs av forskarnas egen ansvarskänsla och deras känsla för de behov som finns i samhället och hos människorna. Jag tror alltså att vi här i stort sett har samma syn.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om kärnkraftsutbyggnaden i Forsmark

Herr statsrådet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Hjorths* (s) den 15 mars anmälda fråga, 1976/77:316, och anförde:

Herr talman! Herr Hjorth har frågat mig om regeringen avser att ta initiativ som syftar till att det tredje aggregatet i Forsmark utan dröjsmål får byggas färdigt.

I propositionen 1976/77:53 har regeringen lagt fram förslag till lag om särskilt tillstånd att tillföra kärnreaktor kärnbränsle. För att kraftföretagen skall få tid för rådrom och egna bedömningar av möjligheterna att uppfylla de i propositionen föreslagna skärpta kraven har riksdagen bemyndigat regeringen att medge statens vattenfallsverk att teckna borgen för hela Forsmarksbolagets upplåning, förutsatt att övriga delägare ställer garanti för sina andelar av säkerheten. Borgensbelopp och anslag inom kärnkraftsområdet ställs till vattenfallsverkets disposition först efter särskild framställning från verket.

I brev till de berörda kraftföretagen i januari i år har jag på regeringens uppdrag inbjudit dem till diskussioner i anledning av den nya situation som propositionen 1976/77:53 har skapat. Kontakterna med kraftföretagen har bl. a. haft till syfte att klarlägga förutsättningarna för och konsekvenserna av senareläggning, alternativt avbrytande av arbetena på kärnkraftblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3. Mot bakgrund av bl. a. dessa diskussioner bereds frågan inom regeringen. Regeringens ställningstagande rörande Forsmark 3 och Oskarshamn 3 kommer att redovisas efter riksdagens behandling av propositionen 1976/77:53.

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om kärnkraftsut-
byggnaden i
Forsmark .*

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Jag tackar energiministern för svaret. För att vara svar på en fråga dröjde det lång tid – jag ställde frågan redan den 15 mars. Den officiella anledningen till dröjsmålet uppgavs vara bristande tid för statsrådet, men jag misstänker på goda grunder att det var den bristande enigheten i dessa frågor inom regeringen som var orsaken. Dagens svar eller rättare sagt brist på svar understryker mina farhågor härvidlag. Jag hade annars trott och hoppats att påskhelgen skulle ha haft det goda med sig att regeringen kunnat samla sig till ett enigt uppträdande i energifrågorna. Det går inte att i längden skjuta problemen framför sig så här. De många tusen som berörs måste få besked.

Jag nämnde i min fråga att oron är stor för sysselsättningen och framtiden uppe i Forsmark. Man har flera gånger under de senaste månaderna trott att man skulle få besked av regeringen om hur det skulle bli med det tredje aggregatet, men det har undan för undan skjutits upp. I väntan på att regeringen kunde enas om ett beslut har arbetena gått på sparlåga och 50–60 man har sysselsatts med sprängnings- och markarbeten. Nu har det dröjt så länge att permitteringar inte kan undvikas, men den väntade svackan kan bli mindre om ett positivt besked kan lämnas snart. Då kan vissa andra arbeten sättas i gång. Det kan ge jobb åt en del av dem som måste överföras från aggregaten 1 och 2.

Som svar på min interpellation i november förra året, om de anställda vid kärnkraftsbygget i Forsmark kunde räkna med fortsatt arbete, hänvisade statsrådet till de kommande särskilda villkoren och sade att de kunde påverka kreditgivningen. Därför utvidgades statens garantiåtaganden och det skulle enligt herr Johansson ge möjligheter att låna upp medel för fortsatt byggande innevarande budgetår. Tilläggsbudgeten medgav också upplåning för det tredje kärnkraftsblocket och detta dämpade tillfälligt den malande oron i Forsmark.

Villkorspropositionen ger dock inga klara besked om hur kärnkraftsutbyggnaden skall ske. De senaste veckornas olika uttalanden från borgerligt håll, och inte minst den intensiva debatten i främst borgerliga tidningar med våldsamma spekulationer i regeringssplittring och nyval, har gjort förvirringen total.

Dagens svar gav som väntat inget bestämt besked. Man frågar sig nu hur länge denna kurragömmalek skall pågå. Det är ett cyniskt spel med de tusentals anställda vid kraftföretagen och andra berörda industrier. Detta är ovärdigt de borgerliga politiska partierna, och regeringens trovärdighet ifrågasätts från allt fler håll.

Jag vill fråga statsrådet när svaret kommer: Bli det i dag, på torsdag eller när kommer det?

Man är inom Östhammars kommun mycket intresserad av att få kontakt med regeringen och diskutera just de här frågorna. Statsrådet har ju varit i kontakt med de berörda kraftföretagen, men också kommunen är i hög grad berörd genom att hela dess långtidsplanering bygger på ett fullföljande av 1975 års energibeslut. Är statsrådet Johansson beredd att ta kontakt med kommunen i dessa frågor?

Tisdagen den
12 april 1977

*Om kärnkraftsut-
byggnaden i
Forsmark*

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Det är naturligtvis herr Hjorths tolkning, och den står för honom, att det skulle bero på någon sorts oenighet inom regeringen att ett syar på den här punkten dröjer. Mitt besked om orsaken är ett annat, nämligen att man skall bereda frågorna innan man fattar beslut om dem.

Det är givetvis oppositionens privilegium att kräva och kritisera, och herr Hjorth kräver att få bestämma tidtabellen beträffande Forsmark 3. Jag kan tyvärr inte tillmötesgå herr Hjorth. Skälet är alltså att beredning pågår i regeringskansliet. Om regeringen lägger fram förslag som inte är tillräckligt beredda kan den med goda skäl kritiseras för detta. Vi vill undvika det, och det trodde jag inte att herr Hjorth hade någonting emot.

Självfallet kommer vi att ta kontakt med kommunen i denna fråga. Det har hittills inte funnits anledning att göra det direkt, annat än informellt. Men som regeringen säger i villkorspropositionen, som ännu inte har behandlats av riksdagen, är också kommunala intressen berörda. Det kräver självfallet att vi också tar kontakt med kommunen.

Hittills har vi följt en tidtabell som vi själva har bestämt. Så tänker vi fortsätta att handla på den punkten.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Jag tackar för dessa kompletterande upplysningar. Jag är glad över att statsrådet vill ta kontakt med kommunen – jag tror den har väntat ganska länge på ett besked om hur det skall bli. Likadant är det med kraftföretaget och de anställda. Statsrådet måste förstå att de är oroliga för hur det skall bli i Forsmark.

Men det är inte lönt att fortsätta den här diskussionen när energiministern inte kan lämna något klart besked i dag. Det är bra att man noga bereder frågan, men man har haft god tid på sig. Jag tycker att det är dags att nu lämna ett ordentligt besked.

Jag undrar varför man skall invänta villkorlagen. Är det så, herr Johansson, att ni anser att villkorlagen bryter riksdagsbeslutet av år 1975 att bygga 13 kärnkraftsaggregat och att regeringen efter torsdagen anser sig ha friare händer att stoppa ett eller flera aggregat som är under byggande?

För att kraftföretaget skall få lån för att fortsätta bygghusen i Forsmark – om man nu får göra det – krävs det snarast beslut av regeringen om garantier för detta lån. Är statsrådet beredd att ge Forsmarks Kraftgrupp AB garantier för ett dylikt lån, och vilka villkor är i så fall förknippade med detta?

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Garantier för lån har behandlats i tilläggsbudget 1 och i budgetpropositionen. Där finns svaren på de frågor som herr Hjorth har ställt.

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om användningen
av AB Atomenergi
tillhörig mark i
Tanums kommun*

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Det är riktigt. Men man behöver ha besked snart för att kunna fortsätta byggenskapen. Annars blir det stopp. Jag undrar vad de förseningar som regeringens nya energipolitik förorsakat har kostat de svenska skattebetalarna.

Det står i dag i Expressen att man inom regeringen är överens om kärnkraften. Det står också, om man nu skall tro den tidningen, att man i kanslihuset håller på att utarbeta en kompromiss. Det står vidare att Oskarshamnsguppen kommer att vägras statlig kreditgaranti och att Forsmarks tredje aggregat skall hållas på parlåga tills vidare.

Jag vill fråga statsrådet: Är dessa uppgifter sanna?

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag tycker definitivt att herr Hjorth gör en vinst genom att lyssna på mig och inte på Expressen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om användningen av AB Atomenergi tillhörig mark i Tanums kommun

Herr statsrådet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Svartbergs (s) den 22 mars anmälda fråga, 1976/77:336, till herr industriministern, och anförde:

Herr talman! Herr Svartberg har frågat industriministern vilka planer som föreligger beträffande ett markområde vid Sannäs i Tanums kommun som tillhör AB Atomenergi.

Enligt fastställd ärendefördelning är det jag som har att besvara frågan.

Mig veterligt finns f. n. inga aktuella planer för det område herr Svartberg avser.

Herr SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Johansson för svaret på min fråga.

Den här frågan har varit uppe till diskussion här i kammaren vid åtskilliga tillfällen under 1970-talet. Jag har studerat protokollen, och vad jag kan finna så är beskedet från de dåvarande socialdemokratiska statsråden entydiga och klara: det blir ingen uppbyggnadsanläggning för kärnbränsle i Sannäs. Trots detta har det – antagligen av valtaktiska skäl – idkats krypskytte mot socialdemokraterna i den här frågan. Man har talat om atommystik. Man har ställt frågan, om Tanums kommun förts bakom ljuset, osv.

För att rensa upp har jag gjort en sammanställning av några uttalanden här i kammaren.

Dåvarande industriministern Wickman ansåg den 23 mars 1971 "att det saknas tillräckliga skäl att reservera markområdet i Sannäs för en

Tisdagen den
12 april 1977

*Om användningen
av AB Atomenergi
tillhörig mark i
Tanums kommun*

upparbetningsanläggning". Han erinrade vidare om "riktlinjerna för den fysiska planeringen på Västkusten, som innebär att kuststräckan Lysekil-Strömstad bör hållas fri från miljöstörande industri".

Den 30 maj 1974 besvarade dåvarande bostadsministern Ingvar Carlsson en fråga. Jag citerar hela svaret: "Herr talman! Herr Lindahl i Hamburgsund har frågat mig om jag anser att en kärnkraftsanläggning i norra Bohuslän är förenlig med den fysiska riksplanen.

Svaret är nej."

Den 4 december 1975 deklarerade dåvarande industriministern Rune Johansson att Aka-utredningen, som hade att bl. a. studera lokaliseringsmöjligheterna för en upparbetningsanläggning, skulle "utgå från de riktlinjer för hushållning med mark och vatten som statsmakterna fastställde år 1972". Han anförde vidare: "Regeringen har innan Aka-utredningens betänkande framlagts och remissbehandlats ingen anledning att ompröva den inställning som vid tidigare tillfällen har redovisats."

Och, herr talman, den inställningen var ju klar: vi skall inte ha någon upparbetningsanläggning för kärnbränsle i Sannäs, Tanums kommun. Efter detta har socialdemokraterna ytterligare klargjort sin inställning i partimotionen med anledning av villkorspropositionen. I den motionen heter det att någon förprojektering av en svensk upparbetningsanläggning inte bör igångsättas.

Nu säger energiministern i sitt svar att det f. n. inte finns några aktuella planer för AB Atomenergis markområde i Tanum. Hur skall det svaret tolkas? Kan det trots tidigare klara nej senare komma planer för en upparbetningsanläggning i Sannäs?

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Låt mig mot bakgrund av den redogörelse som herr Svartberg gav för tidigare debatter här i kammaren säga att det är alldeles klart att med hänsyn till riktlinjerna i den fysiska riksplaneringen kan en upparbetningsanläggning eller annan miljöstörande industri inte komma till stånd i området utan ett riksdagsbeslut. En upparbetningsanläggning måste prövas enligt 136 a § byggnadslagen, vilket innebär att kommunen har vetorätt.

Det tyder på en överdriven misstänksamhet att tro att den nya regeringens mer restriktiva kärnkraftsprogram och kärnkraftspolitik skulle innebära ökade risker för en upparbetningsanläggning i det aktuella området. Jag har över huvud taget inte lagt in en sådan betydelse i uttrycket "f. n.", men det är alldeles korrekt att f. n. finns inga aktuella planer såvitt bekant – det kan herr Svartberg lita på.

Herr SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag har inte upptäckt att den nya regeringens kärnkraftspolitik är mer restriktiv än den förra regeringens var. Marschen in i kärnkraftssamhället, som centern har uttryckt det, fortsätter ju som tidigare. Vi skulle kanske kunna säga att vill ni från centerns sida ha hjälp med

att stoppa kärnkraftsutbyggnaden vid 13 aggregat kanske vi kan ge den hjälpen.

Kommunen är intresserad av att för industriändamål köpa den här marken – inte återköpa den, som det heter i propagandan, för kommunen har aldrig ägt den. Kan statsrådet Johansson medverka till att kommunen kommer i besittning av marken, eftersom AB Atomenergi inte har några planer för den?

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag är naturligtvis glad över det något senkomna erbjudandet om hjälp från socialdemokratin att ompröva det svenska kärnkraftsprogrammet, och jag tar fasta på det.

Jag utgår för min del från att herr Svartberg tar fasta på vad jag har sagt, nämligen att chanserna för en uppbyggnadsanläggning i Sverige inte har ökat med den nya regeringens kärnkraftspolitik.

F. ö. trodde jag att herr Svartberg och jag kunde vara överens om att i statlig ägo ligger den här marken i säkra händer. Jag känner alltså inte till några aktuella planer på något håll för det här markområdet, och därför har jag heller inga förslag att komma med om någon förändring av ägandeförhållandet.

Herr SVARTBERG (s):

Herr talman! Det är tydligen så att centerstyret i Tanums kommun var mer intresserat av ett besked angående köp av marken så länge vi hade en socialdemokratisk regering, eftersom man på sex månader inte har klarat av att ta kontakt med den nya regeringen för att deklarerat det intresse som man tidigare så påtagligt har visat, nämligen intresset av att köpa marken. Man har i kommunens plan reserverat denna mark för industriändamål och är alltså intresserad av ett köp. Vad jag ville ha besked av statsrådet Johansson om var huruvida han har några möjligheter att medverka till ett köp från kommunens sida.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om rättssäkerheten på byggnadslagstiftningens område

Fru bostadsministern OLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Wennerfors* (m) den 9 mars anmälda interpellation, 1976/77:113, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr *Wennerfors* har frågat justitieministern om han anser det rimligt att författningsutkast, som är okända för allmänheten, sprids bland vissa myndigheter och åberopas som stöd för att föreslå långtgående restriktioner i tidigare medgiven byggnadsrätt.

Interpellationen har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Jag skulle kunna besvara herr *Wennerfors* fråga genom att enbart

Nr 104

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om rättssäkerheten
på byggnadslagstiftningens område*

Tisdagen den
12 april 1977

*Om rättssäkerheten
på byggnadslagstift-
ningens område*

konstatera att självfallet endast sådana uttalanden som statsmakterna i föreskriven ordning har ställt sig bakom får användas till tolkning av författningar.

Jag ser det emellertid som angeläget att något ytterligare utveckla detta i ljuset av det konkreta fall som herr Wennerfors har tagit upp.

Först något om vad herr Wennerfors betecknar som spridning av författningsutkast.

Förslag till nya eller ändrade bestämmelser på ett visst område bereds på olika sätt. Ett sådant sätt är den remissbehandling som praktiskt taget alla utredningsförslag genomgår. Ett annat är att under departementsberedningen skaffa synpunkter från personer utanför regeringskansliet med särskild sakkunskap i det aktuella ämnet. Detta är en beredningsform som har använts sedan lång tid tillbaka och som har visat sig mycket värdefull.

Herr Wennerfors förklarar – med utgångspunkt i ett exempel från Vaxholms kommun – att rättssäkerheten på senare år har börjat eftersättas i lagstiftning och praxis, särskilt inom byggnadslagstiftningens område. Detta generella påstående får helt stå för herr Wennerfors räkning. Det anförda exemplet däremot föranleder mig till följande kommentar.

Fastighetsägarna anses ha vissa berättigade förväntningar om att få genomföra vad som sägs i detaljplaner. Planerna ger viss byggnadsrätt. Helt oinskränkt är dock inte denna rätt. Planer kan ändras till nackdel för fastighetsägarna så länge deras intressen ändå tillbörligen beaktas. Hur långt det allmänna kan gå när det gäller att inskränka byggnadsrätt måste bedömas från fall till fall. I den mån kommun är berättigad att ändra detaljplan finns också möjligheter att utverka nybyggnadsförbud i avbidan på planändring. Bestämmelser om detta finns i 35 § byggnadslagen.

Berättigad kritik förekommer mot användningen av nybyggnadsförbud. Inom område med sådant förbud kan samhället hindra alla åtgärder som hänförs under begreppet nybyggnad, alltså ett mycket stort antal åtgärder. Långvariga förbud innebär därför stora inskränkningar i fastighetsägarnas möjligheter till rationell fastighetsskötsel. Att det med dagens system finns behov av att för kort tid, i avbidan på planläggning, kunna utfärda nybyggnadsförbud torde vara obestridligt. Möjligheterna att förlänga förbuden utnyttjas dock ibland i otillfredsställande hög grad. Det är en väsentlig uppgift i det arbete på en ny byggnadslagstiftning som pågår inom bostadsdepartementet att komma till rätta med detta problem.

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret.

Naturligtvis är jag särskilt tacksam för det som bostadsministern sade inledningsvis, nämligen att min fråga skulle kunna besvaras bara genom att man konstaterade att självfallet endast sådana uttalanden som statsmakterna i föreskriven ordning har ställt sig bakom får användas till

tolkning av författningar. Med detta skulle jag ju kunna vara nöjd, men nu är jag ändå inte det, fru bostadsminister. Efter vad som här har inträffat tycker jag nämligen att man från ansvarigt håll måste säga ifrån mycket mera på skarpen.

Det är alltså här fråga om byggnadsnämnden i Vaxholms kommun, som har föreslagit byggnadsförbud för så gott som samtliga områden i kommunen vilka har planerats för fritidsbebyggelse. Nämnden föreslår att våningsytan i de bostäder som berörs skall begränsas till 60 m². Med detta radikala grepp ändrar man således på alla begrepp för de människor det här gäller. Byggnadsnämnden säger i sitt yttrande att "förbudet föreslås gälla i avvaktan på planändring i syfte att reducera byggrätten på tidigare nämnt sätt".

Vad är då avsikten med detta? Jo, byggnadsnämndens målsättning är att med byggnadsförbud förhindra bosättning i permanenta bostäder. Det gäller här ett fritidsområde, och kommunen menar att man inom detta inte skall få bosätta sig permanent. Byggnadsnämnden konstaterar att "byggrätten reduceras i vissa äldre byggplaner i sådan grad att permanentbosättning ej kan bli sannolik". Motivet anges vara: "En sådan oreglerad omvandling kan medföra stora kommunal- och samhällsekonomiska problem."

Vi kan i och för sig ha förståelse för att en kommun kan få sådana här problem. Men frågan är: Har en kommun rätt att handla som i detta fall? Nej, kommunerna har inte rätt att med kommunalekonomiska motiv som bakgrund införa byggförbud om dessa inte är kortvariga. År 1966 sade JO följande när det gällde frågan om provisoriska byggförbud: "Om man icke med avseende å dylika fall skapar skydd för fastighetsägare mot skadeverkningar av långvariga förbud, innebär detta att man – för att förbilliga plangenomförandet för kommunerna – låter någon eller några fastighetsägare ensam bära skadeverkningar som huvudsakligen tillkommit i samhällets intresse och som blivit långvariga på grund av oförmåga från det allmännas sida att inom rimlig tid lösa planfrågorna. En dylik ordning är oförenlig med vad som bör gälla i en rättsstat."

Detta uttalande från JO kan inte tolkas på annat sätt än att kommunalekonomiska motiv inte är tillräckliga för en sådan åtgärd som byggnadsnämnden i Vaxholms kommun föreslår.

Vidare är det helt klart att det inte föreligger några hinder i gällande lagstiftning att omvandla fritidshus till permanenthus. Detta är också byggnadsnämnden i kommunen väl medveten om. I det underlag för beslutet som finns hos stadsarkitektkontoret sägs exempelvis följande: "Särskilt byggnadslov erfordras icke för ianspråktagande av fritidshus till permanentbostad." Vidare heter det: "Den i planbestämmelserna fastställda byggnadsrätten medger uppförande av bostadshus i sådan storlek att de ur bostadsteknisk synpunkt även kan anses lämpade som permanentbostäder."

Byggnadsnämnden konstaterar alltså att den saknar möjlighet att styra bebyggelseutvecklingen så länge denna följer byggnadsplanen och dess planbestämmelser.

Tisdagen den
12 april 1977

*Om rättsäkerheten
på byggnadslagstift-
ningens område*

Eftersom det är helt klart att det här redovisade agerandet står i strid med de regler som i dag gäller, kan det finnas anledning att studera detta litet närmare och då framför allt vilka utgångspunkter som nämnden har haft. Det sägs i fortsättningen av stadsarkitektkontorets PM: "Bedömningarna grundas dels på definitiva författningstexter och dels på en lokal tillämpning av allmänt formulerade författningstexter." Eftersom de definitiva författningstexterna enligt stadsarkitektkontoret självt är entydiga, så måste den lokala tillämpningen av de "allmänt formulerade författningstexterna" vara av betydande intresse. Nu finns det ingen särskild hänvisning till deras innehåll, utan det här är kanske sådant som man får läsa mellan raderna. En viss vägledning ges dock i byggnadsnämndens konstaterande att "förbudet föreslås gälla i avvaktan på planändring i syfte att reducera byggerätten på tidigare nämnt sätt". Det var alltså frågan om att reducera den till 60 m² maximal våningsyta.

Skall JO:s utlåtande anses vara giltigt tillsammans med de lagar som i dag gäller, kan en planändring av så här omfattande karaktär knappast genomföras. Därför har man försökt föregripa behandlingen av en ny lagstiftning och i avvaktan på denna sökt genomföra ett provisoriskt byggnadsförbud som man sedan hoppas få stöd för i den nya lagstiftningen.

Herr talman! Det kan ju inte vara rimligt att författningsutkast, som är okända för allmänheten, tas till utgångspunkt för inskränkningar i tidigare byggnadsrätt. En enskild medborgare har i ett sådant läge ingen som helst möjlighet att veta vilka bestämmelser som gäller. Ett sådant agerande från en kommunal myndighet måste helt uppenbart åstadkomma stor rättsosäkerhet, inte minst när författningsutkast utnyttjas till att kringgå gällande bestämmelser som är avsedda att skydda medborgarna. Att medborgarna skall känna till både lagstiftning och praxis är vanskligt nog. Att dessutom tvinga dem att uttolka den anda som lagstiftarna i samhället har torde vara orimligt.

Vad säger då statsrådet om det här? Jo, det som jag inledningsvis sade att jag var tacksam för. Sedan kommer ett stycke i svaret där statsrådet berör frågan om spridning av författningsutkast. Där har jag inte någon annan mening än att det är klart att vi skall sprida författningsutkast och höra oss för den vanliga remissvägen vad man tycker om förslag som växer fram i den stora lagstiftningsapparaten. Det är inte ett klart avståndstagande i det stycket från vad som har skett i den här kommunen. Men vi har andra exempel på den osäkerhet som just nu kännetecknar bygglagområdet.

Jag vill inom parentes nämna att det väl var litet olyckligt att statsrådet sade att jag har påstått något generellt om att rättsäkerheten på senare har börjat eftersättas i lagstiftning och praxis, särskilt på byggnadslagstiftningens område. Det har jag faktiskt inte sagt. Vad jag sagt är att kritiken mot detta är väldigt stor och att det har riktats mycket stark kritik mot den rättsosäkerhet som gäller – och det menar jag fortfarande. Men jag har faktiskt inte gjort något generellt påstående.

1972 fattades ett beslut om ändring av tolv detaljplaner i en kommun söder om Stockholm. Området omfattade 800 ha och 950 tomtplatser. Beslutet innebar helt enkelt att tidigare i lagenliga former tillkomna byggrätter skars ner till 70 m².

Länsstyrelsen i Stockholms län tillstyrkte, men det är intressant att statens planverk avstyrkte. Planverket ansåg nämligen att ett sådant här beslut skulle innebära alltför stort intrång för berörda fastighetsägare. Dåvarande bostadsministern Ingvar Carlsson tyckte emellertid att detta kunde skäligen godtas. Det är ett annat sätt att uttrycka socialism.

Från myndighetshåll har senare sagts att det här var väl inte så allvarligt. Människorna bor ju kvar i husen, och dessa är minsann större än 70 m². Det går ingen nöd på de här människorna, säger man.

Men hur är det egentligen? För det första är det fråga om en princip: att bara ändra byggrätten som människor lagenligt har fått. För det andra är frågan: Vem är det som kompenserar värdesänkningen? Det är klart att det blir en värdesänkning om man ändrar byggrätten på det sätt som skett i den här kommunen. Och för det tredje: Vad händer om huset brinner ned? När man vill bygga upp sitt hus igen – det kanske var på 120 m² – upptäcker man som enskild medborgare att man bara får bygga ett hus med högst 70 m² yta.

Är inte det här ett oroande exempel på rättsosäkerhet?

Det finns också anledning att ställa frågan: Hur gör man med ersättningen? En bonde får ersättning när samhället måste överta en bit av hans mark för t. ex. ett vägbygge. Att en husägare inte alls skulle ha samma skydd för sin byggrätt och byggnadsrätt är uppseendeväckande. Strängt taget representerar väl byggrätten ett ännu mera koncentrerat och därför större värde för den enskilde. Det gäller ju det hus som han skall bo i. Är det inte konstigt att man skall ha mindre respekt för sådana större enskilda värden än t. ex. för jordinnehav och alltså kunna reducera byggnadsrätten mer eller mindre fritt från samhällets sida?

Inför den reform som skall genomföras på detta lagstiftningsområde är det nödvändigt att sådant här uppmärksammas. Det är oroande att myndigheter arbetar på detta sätt. Vi måste ta avstånd från det – det är viktigt att man på ansvarigt håll säger ifrån. Det får inte råda en så här stor osäkerhet. Byggrätten för den enskilde skall inte kunna ändras, beroende på vilken den politiska majoriteten är. Byggrätten måste preciseras, och frågan om ersättning måste också lösas. Att vi får klara riktlinjer och preciseringar är ju f. ö. inte bara någonting som den enskilde kräver – även för samhället och dess företrädare är detta viktigt.

Visserligen, fru bostadsminister, tycker jag att jag i inledningen till svaret fått ett positivt besked. Men det vore, tror jag, väldigt värdefullt för fortsättningen och när det gäller de enskilda människorna som är berörda, att bostadsministern gjorde ett klarare ställningstagande. Och nu ges tillfället!

Tisdagen den
12 april 1977

*Om försvarets
tvätterier*

§ 10 Om försvarets tvätterier

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Olssons* i Edane (s) den 23 mars anmälda fråga, 1976/77:343, och anförde:

Herr talman! Herr Olsson i Edane har – mot bakgrund av förhandlingar mellan staten och bl. a. berörda landsting om ändrat huvudmannaskap för vissa av de tvätterier som förenade fabriksverken (FFV) driver – frågat mig på vilket sätt jag avser att lösa frågan kring tvätterierna i Hagfors och Ödeshög och hur jag ser på den framtida försörjningen med tvättjänster för försvaret.

I mars 1976 fick statens förhandlingsnämnd i uppdrag att förhandla med företrädare för berörda landstingskommuner och kommuner om ändrat huvudmannaskap för FFV:s tvättverksamhet.

Enligt den principöverenskommelse som har träffats mellan parterna har berörda landstingskommuner och kommuner förklarat sig villiga att ta över 13 av de 15 FFV-tvätterierna den 1 januari 1978.

Tvätterierna i Hagfors och Ödeshög, som beläggs enbart med militärt tvättgods, ingår inte i uppgörelsen. Flera alternativ finns för deras fortsatta verksamhet. Ett alternativ är att de förblir i statlig ägo. Ett annat är att tvätterierna säljs till något företag som har bättre möjligheter än staten att öka beläggningen vid dessa tvätterier för att man på så sätt möjligen skulle kunna öka sysselsättningen. Vilket alternativ som än väljs måste en utgångspunkt vara att sysselsättningen i dessa två kommuner inte skall påverkas negativt samtidigt som försvarets försörjning med tvättjänster garanteras.

Enligt den överenskommelse som träffats mellan staten och landstingskommunerna och kommunerna skall i princip de tvätterier som nu delvis betjänar försvaret också göra det i fortsättningen. Avtal om priser och kvantiteter avses komma att träffas mellan försvarets materielverk och berörda sjukvårdshuvudmän i god tid före överlåtelsedagen. Garantier har sålunda skapats för att försvarets tvättgods-försörjning kommer att fungera tillfredsställande även i fortsättningen.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Först ett tack till industriministern Åsling för svaret.

Statsrådet har i sitt svar refererat till den principöverenskommelse som träffades den 10 mars, och jag behöver sålunda inte gå in på den. I stället skall jag kort motivera varför jag ställde den här frågan. Det skedde med anledning av den oro som spred sig bland de 56 anställda vid enheten i Hagfors, där man känner såväl tryggheten i anställningen som de sociala förmånerna hotade.

Det ifrågavarande tvätteriet lokaliserades på sin tid till Hagfors för att ge sysselsättning åt framför allt kvinnlig arbetskraft – av de 56 som i dag arbetar vid tvätteriet är också 46 kvinnor.

Hagforsområdet har drabbats hårt av strukturovandlingen, och enligt den färsk beräkning har det under de senaste tio åren försvunnit över

600 arbetstillfällen från det Uddeholmsdominerade Hagfors. Det rör sig om arbetstillfällen inom jord- och skogsbruk samt kraftförsörjning, till en mindre del också på järnbrukssidan. I ett sådant läge är det självklart att varje tecken på ytterligare reducering upplevs som ett nytt dråpslag mot bygden. Hagfors har svåra sysselsättningsproblem att brottas med, och därför är man från såväl kommunens sida som fackföreningsrörelsen på orten mån om varje arbetstillfälle. Av denna anledning har också framtiden för Hagforstvätteriet kommit att engagera inte bara de 56 som har sitt arbete förlagt dit utan hela Hagfors.

Jag vågar påstå att man i Hagfors givetvis helst av allt ser att FFV även i fortsättningen står för huvudmannaskapet.

Jag har tagit fasta på en mening i fjärde stycket i statsrådets svar. Meningen lyder: "Ett alternativ är" – det gäller tvätterierna i Hagfors och Ödeshög – "att de förblir i statlig ägo." Jag vill fråga statsrådet om jag skall tolka det beskedet så, att statsrådet anser att detta alternativ kvarstår, trots vad riksdagen tidigare har beslutat i dessa frågor.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Olsson i Edane får tolka svaret så, att vi fortfarande strävar efter att finna en lösning beträffande tvätteriet i Hagfors som inte försämrar sysselsättningssituationen. Självfallet måste man också i det sammanhanget kunna räkna med alternativet fortsatt statligt ägande.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Jag är tacksam för beskedet att alternativet statligt ägande kvarstår.

Men om det inte går att realisera den lösningen utan förhandlingar måste upptas med ett privatägt företag vill jag fråga hur statsrådet ser på följdverkningarna. Kan man, om det blir fråga om överlåtelse till ett privatägt företag, garantera att verksamheten i Hagfors får fortsätta i minst nuvarande omfattning och att i ett sådant avtal kommer att ställas krav på detta, så att man inte behöver befara en nedtrappning?

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag kan försäkra herr Olsson i Edane att det omdöme som jag ger i mitt svar, nämligen att målsättningen för förhandlingsarbetet är att slå vakt om sysselsättningen för de anställda vid de berörda tvätterierna, står fast. Den lösning som kan komma att sökas får självfallet underordnas denna övergripande målsättning.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Jag är tacksam också för detta tillägg. Jag vill bara konstatera att det i det här fallet från början gällde ett lokaliseringsföretag, som förlades till Hagfors med tanke på den undersysselsättning som rådde i regionen. Jag hoppas att det, vilket av alternativen som än blir

Tisdagen den
12 april 1977

*Om samhällets
kontroll över
strukturförändring-
ar i näringslivet*

den slutliga lösningen, inte kommer att bli en försämrad situation för de anställda utan helst en förbättring.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om samhällets kontroll över strukturförändringar i näringslivet

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Jan Bergqvists* i Göteborg (s) den 3 mars anmälda interpellation, 1976/77:108, och anförde:

Herr talman! Herr Jan Bergqvist i Göteborg har mot bakgrund av vissa planer för ekonomidriften vid den nybildade varuhuskoncernen Åhléns/NK-Turitz frågat mig dels vad regeringen ämnar göra för att samhället och löntagarna skall få ytterligare kontroll över omläggningar och nedläggningar av produktionen, dels om jag är beredd verka för att ekonomidriften vid Åhléns/NK-Turitz bedöms i ett brett samhällsperspektiv med hänsyn såväl till sysselsättningen som till kommunalekonomiska och samhällsekonomiska synpunkter.

Herr Bergqvists frågor rör dels produktionen i vid bemärkelse, dels speciella förhållanden vid Åhléns/NK-Turitz. Eftersom den sistnämnda frågan i herr Bergqvists interpellation berör den strukturella omvandlingen inom handelsns område har mitt svar i denna del utformats i samråd med handelsministern.

På den första frågan vill jag svara följande.

Jag delar herr Bergqvists uppfattning att statsmakterna måste skapa förutsättningar för att de strukturella förändringarna i vårt näringsliv skall ske i socialt acceptabla former. Jag har här i kammaren också i tidigare interpellationssvar redogjort för min uppfattning att den koncentration av ägande och sysselsättning som strukturomvandlingen ofta leder till måste brytas. Vi måste sträva efter att få ett näringsliv med bättre balans såväl mellan olika branscher, regioner och företagstyper som mellan ägarnas, de anställdas, samhällets och konsumenternas intressen.

Herr Bergqvist efterlyser konkreta initiativ från den nya regeringens sida för att få till stånd en bättre kontroll vid stora förändringar av produktionen. I dag pågår ett arbete inom olika statliga utredningar som berör såväl samhällets och de anställdas som konsumenternas möjligheter att få sina intressen tillgodosedda i sådana situationer. Av dessa kan nämnas konkurrensutredningen som bl. a. skall ta upp frågan om samhällsinflytande över företagsamgåenden och företagsförvärv som har betydelse för konsumentintressena och i väsentlig grad kan påverka sysselsättningen eller andra allmänna intressen. Utredningens förslag i denna del kan väntas i slutet av år 1977. Stiftelseutredningen skall närmare utreda stiftelsernas ställning och därvid bl. a. pröva frågan om rätt för

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om samhällets
kontroll över
strukturförändring-
ar i näringslivet*

stiftelser att direkt eller indirekt bedriva rörelse. Denna utredning kan förväntas bli slutförd under år 1978.

Enligt min mening är det naturligt att avvakta resultaten av de pågående utredningarna innan statsmakterna tar ställning till behov av åtgärder liknande de herr Bergqvist efterlyser. Det förefaller mig vara förenat med betydande svårigheter att som ett provisorium lägga fram förslag om speciella åtgärder i dagsläget. Som herr Bergqvist också nämnde har samhället redan i dag på väsentliga punkter flyttat fram sina positioner. De instrument som i dag finns ger, även om vissa svagheter naturligtvis finns, inte obetydliga möjligheter att tillvarata de anställdas, samhällets och konsumenternas intressen.

På frågan om jag är beredd verka för att ekonomidriften vid Åhléns/NK-Turitz bedöms i ett brett samhällsperspektiv vill jag svara följande.

Sysselsättningsläget på framför allt tjänstemannasidan har i Göteborgs-regionen under senare år blivit allt allvarligare. Även om enligt länsarbetsnämndens senaste kvartalsrapport varselfrekvensen under första kvartalet 1977 sjunkit från den höga nivån hösten 1976, kan också för de närmast kommande åren förutses betydande problem, i första hand som följd av den svåra situationen inom varvsindustrin. Ett betydande antal tjänstemän kan här förväntas komma att bli uppsagda från sina arbeten under de närmaste två åren. Härtill kommer hot om andra verksamhetsnedläggelser som i dag kan förutses i Göteborg. bl. a. nedläggningen av ekonomidriften och andra centrala enheter vid f. d. NK-Turitz.

F. n. riskerar ett hundratal personer vid just ekonomidriften att bli uppsagda redan vid kommande halvårsskifte till följd av ett sammanförande av Åhléns resp. NK-Turitz tidigare ekonomiavdelningar till en enhet i Stockholm. Från de anställdas sida har bl. a. hävdats att just ekonomidriften, genom att den i så hög grad har datoriserats, utan olägenheter för företaget borde kunna behållas i Göteborg.

Frågan om den aktuella nedläggningen vid NK-Turitz bör bl. a. ses mot bakgrund av vad jag har sagt om sysselsättningssituationen i Göteborg. De speciella sysselsättningsproblemen i regionen ställer krav på samlade insatser från såväl företagen som de lokala och regionala samhällsorganen. Jag finner det därför naturligt att ett sådant samlat grepp snarast tas för att komma till rätta med dessa problem. Regeringen avser att, i samband med att propositionen rörande den svenska varvsindustrin inom kort föreläggs riksdagen, återkomma till denna fråga.

Herr JAN BERGQVIST i Göteborg (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret.

I sitt hemlän har industriministern mött många som drabbats av omställningar i näringslivet. Herr Åsling vet hur hårt förändringar kan slå mot enskilda människor. Säkert har herr Åsling sett att personliga tragedier ofta följer i omställningarnas spår.

Min interpellation handlar just om människor som hotas av en för-

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om samhällets
kontroll över
strukturförändring-
ar i näringslivet*

ändring i produktionen. Den förändringen är inte nödvändig för företaget. Den drivs inte fram av tvingande ekonomiska skäl. Men om den ändå genomförs, kommer samhället och många människor att förlora.

Den 30 juni nästa år skall bilan falla över den nuvarande verksamheten vid Turitz huvudkontor i Göteborg. 472 anställda har fått varsel om uppsägning.

Mycket kan sägas om Åhléns köp av NK-Turitz. En del kan sägas om huvudkontoret i Göteborg. Men jag går direkt till ekonomidriften.

Flyttningen av ekonomidriften är en så speciell historia att den både kan och bör tas upp i riksdagen. Finns det, herr Åsling, godtagbara skäl att flytta ekonomidriften från Göteborg? Är det verkligen nödvändigt att kasta över 100 kvinnliga tjänstemän ut i den kalla arbetslösheten, och det på en allt kärvare arbetsmarknad i Göteborg?

Vi är många som har läst materialet i denna fråga, och vi är förundrade över slutsatsen att ekonomidriften skall bort från Göteborg.

Från början tycks företagsledningen i Åhléns ha utgått från att flyttningen mer eller mindre var en följd av sammanslagningen. Sedan gjordes en utredning som utan närmare analys argumenterade i samma riktning. Men därefter har det tagits fram en del motmaterial som tyder på att företaget knappast har något att vinna på att flytta verksamheten från Göteborg. Flyttningen verkar nästan handla mer om prestige än om ekonomi.

Men, herr Åsling, även om företagsledningen skulle ha rätt företags-ekonomiskt, är det ändå fel att flytta ekonomidriften. Det är fel samhällsekonomiskt. Det är fel kommunalekonomiskt. Det är fel arbetsmarknadspolitiskt. Och sist men inte minst: det är fel mot dem som arbetar i ekonomidriften.

När ett fel uppstår i näringslivet är det industriministerns sak att gripa in. Herr Åsling har på sitt ansvar att slå vakt om samhällsintressena och att skydda de människor som hotas av arbetslöshet.

Jag har talat med åtskilliga av dem som jobbar vid ekonomidriften på Turitz. De samtalen har visat vilka svårigheter den kvinnliga arbeidskraften har på Göteborgs arbetsmarknad. Dessa kvinnor är duktiga, och de gör ett mycket fint jobb. Men de är starkt specialiserade på sådana uppgifter som är typiska för ekonomidriften vid en varuhuskedja. Blir de avskedade måste flertalet skola om sig under mer än ett år. Trots det har de ingen garanti för att de verkligen får ett jobb när de är färdiga med sin arbetsmarknadsutbildning. Och för dem som är över 50 år är risken stor att de aldrig mer kommer tillbaka till arbetsmarknaden.

I höstas sade herr Åsling hurtfriskt att Göteborg är en expansiv region som bör kunna hitta alternativt sysselsättning för dem som mister sitt jobb. Hade herr Åsling talat med de kvinnor som man nu hotar att sparka ut från Turitz, så tror jag att de orden hade fastnat i halsen.

Det enskilda näringslivet i Göteborgsregionen är inte längre expansivt. Fram t. o. m. år 1980 beräknar man att totalt 8 000–10 000 jobb försvinner. I Göteborg riskerar ett par tusen tjänstemän att förlora sina arbeten under

de närmaste åren. Var finns de företag som kan anställa de arbetslösa tjänstemännen? Svaret är: De finns inte. Under de senaste åren har Göteborg mist det ena huvudkontoret efter det andra. Försäkringsbolaget Svea-Nornan sögs upp av Skandiakoncernen. Pripps huvudkontor styckades mellan Statsföretag och Beijerkoncernen. De viktiga huvudkontorsfunktionerna i Skandinaviska Banken hamnade i Stockholm när man skapade Skandinaviska Enskilda Banken. Original-Odhner köptes av Facit, som nu i sin tur är en del av Electrolux. Läkemedelsföretaget Fortia flyttade sitt huvudkontor till Uppsala. Beijerkoncernen i Stockholm slukade huvudkontoren vid träindustrin Craaford, vid färgindustrin Förerade Färg, vid vävplastföretaget Galon, vid livsmedelsföretaget ABBA.

Listan kan göras längre. Telekommunikationsföretaget Handic, VVS-företaget CTC, Ågrens spedition, Ferdinand Lundquists handelsföretag, det viktiga företaget Mölnlycke med pappersindustri och hygienartiklar – här har vi ytterligare exempel på hur Göteborgsregionen utarmas på huvudkontor.

Till detta kommer nedläggningen av hela Eriksberg, problemen med Götaverken och så Turitz huvudkontor.

Läget för kontors- och förvaltningspersonal är alltså mycket allvarligt. Det är utomordentligt svårt att få sådana jobb, framför allt för äldre och för ungdomar, och det kommer att bli ännu värre de närmaste åren. Då kommer tjänstemän från varven och andra arbetsplatser att i stora mängder söka arbete. Vilka tar då hand om de alltför få platserna? Jo, det blir framför allt de manliga välutbildade tjänstemännen i de mest eftertraktade åldrarna. Dessutom har läget i Göteborg blivit allt svårare även för socionomer och andra långtidsutbildade. Därför kommer socionomer och liknande grupper att gå in på förvaltnings- och kontorsidan, och de tränger då ut dem som annars skulle fått jobben. Jag vill alltså slå fast att om man flyttar Turitz ekonomidrift bort från Göteborg släcker man definitivt ut ett hundratal jobb. De jobben kommer inte att bubbla upp någon annanstans i regionen.

Detta är särskilt allvarligt eftersom förvärvsintensiteten för kvinnorna i Göteborg ligger under riksgenomsnittet. Det som nu sker är ytterligare en försämring.

Det är tekniskt möjligt att ha ekonomidriften i Göteborg. Vad kostar det då företaget att ha den kvar där? Svaret är förmodligen: Ingenting. Det man eventuellt skulle kunna tjäna ligger troligen inom felmarginalen.

Skulle man göra mycket gynnsamma värderingar av företagsledningens bedömningar, så kan det ändå inte blir fråga om mer än så där 5 000 kr. per jobb. Men vad får samhället betala om man flyttar? Ja, bara kostnaden för omskolning är lågt räknat 45 000–50 000 kr. per person. Men sedan har vi också dem som aldrig får jobb mera, dem som blir utförsäkrade, dem som får förtidspension osv. Här ligger den samhälls-ekonomiska förlusten för en enda person på mellan en kvarts och en halv miljon kronor.

Driver företaget igenom flyttningen, uppstår det en stor samhällseko-

Tisdagen den
12 april 1977

*Om samhällets
kontroll över
strukturförändring-
ar i näringslivet*

nomisk förlust. Frågan är: Skall detta få ske? Och svaret beror till stor del på herr Åsling.

Är herr Åsling beredd att ställa krav på företaget? Herr Åsling har sagt att samhällets insatser i princip bör göras utan att samhället går in i företagen. Åtminstone av de större företagen bör man kunna kräva successiva och planmässiga omställningar så att konsekvenserna för arbetskraften blir acceptabla. Men flyttar man ekonomidriften, då blir – det vill jag påstå – konsekvenserna inte acceptabla för de anställda.

Herr Åsling har ju gett namn åt en s. k. doktrin. Den går ut på att man skall ge allmänt stöd åt företagen och sedan lita på deras sociala ansvar. Hur har man då inom näringslivet reagerat på Åslingdoktrinen? För det första tar man den till intäkt för att kräva skattefavörer och höga vinster under de goda tiderna. För det andra säger man att det sociala ansvaret får tillämpas med måtta. Och för det tredje gör man undantag för den stora sektor av näringslivet som utgörs av små och medelstora företag. Man kringgärdar alltså det sociala ansvaret med så stora reservationer att det är tveksamt vad det egentligen är värt.

I min interpellation anklagar jag er borgerliga för att ni i valrörelsen har talat mot maktkoncentration i näringslivet men sedan ni kom i regering inte har tagit några konkreta initiativ för att öka samhällets och löntagarnas inflytande på strukturuomvandlingen. Det är intressant att herr Åsling i sitt svar inte ens gör ett försök att bemöta det påståendet.

Jag frågade också: Vad kommer regeringen att göra för att öka samhällets och löntagarnas inflytande över omställningar och nedläggningar? Industriministern svarar: Vi skall inte göra något, inte just nu; vi skall vänta, vänta på några utredningar. Båda de utredningar som herr Åsling hänvisar till har f. ö. tillsatts under den socialdemokratiska regeringens tid.

Det är verkligen ett magert svar jag får på den punkten. Hade herr Åslings biflikor varit lika magerlagda, så hade det nog varit dags för herr Åsling att slå igen den verksamheten. Får jag ett torftigt svar, så måste jag ju utgå från att regeringens politik är torftig på det här området.

Det kanske var fel av mig att formulera frågan: Vad vill ni göra ytterligare för att öka samhälls- och löntagarkontrollen? Det finns ju inom borgerligheten strömningar som går i motsatt riktning. Herr Åsling satt själv i riksdagen och röstade för försvagningarna i medbestämmandelagen. Herr Åsling säger nej till en strukturfond med löntagarmajoritet, nej till Lex Olofström. Och herr Åsling utnyttjade inte möjligheten i höstas att lägga fram en lag om kontroll av företagsförvärv.

Ett område där jag faktiskt hade trott att herr Åsling skulle vara intresserad av snara åtgärder gäller kontrollen av de multinationella företagen. Men där har herr Åsling i skön förening med regeringens moderater och folkpartister fördröjt den Eckerbergska utredningen och skjutit frågan in i en ovisst framtid.

Varför vill herr Åsling inte vara med om snara åtgärder för bättre kontroll av de multinationella företagens verksamhet i Sverige? Det skulle

vara intressant att få svar på den frågan.

Jag har nu en lång stund kritiserat herr Åslings interpellationssvar. Men det finns en del positivt i det också. Det röjer en spirande insikt hos centerpartiet om att storstädernas arbetsmarknad inte längre kan beskrivas med uttryck som expansiv, överhettad osv. Jag vill inte säga att herr Åsling i sitt svar träffade huvudet på spiken, men det var inte så långt ifrån. Försök en gång till så kanske det går!

Det är bra att industriministern säger att Göteborgsregionens problem kräver samlade insatser från företagen och från de lokala och regionala samhällsorganen. Men man saknar de centrala samhällsorganen och regeringen i denna uppräknig.

I varvspropositionen skall regeringen återkomma och tala om att över 5 000 jobb försvinner från Göteborgsvarven. Självfallet måste man då sätta in sysselsättningsstöd, utbildningspengar, och man måste fara över hela arbetsmarknaden för att se vad som kan göras för att rädda situationen. Men det som kommer i samband med varvspropositionen, det klarar ju inte ekonomidriften, eller hur, herr Åsling?

Herr Åsling har inte svarat på frågan: Vill herr Åsling rädda ekonomidriften i Göteborg? Vad tänker regeringen i så fall göra? Herr Åsling, det brinner i knutarna! De anställda behöver ett besked redan i dag.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Jan Bergqvist i Göteborg frågar om det finns godtagbara skäl att flytta ekonomidriften vid varuhuskoncernen från Göteborg till Stockholm. Det är en fråga som måste komma upp till närmare behandling när man bedömer den göteborgska arbetsmarknaden i dess helhet. Det är också vad jag hänvisade till i mitt svar. Det är i samband med att regeringen lägger fram sin varvsproposition som det finns anledning att närmare reglera och formalisera den frågan.

Jag är inte alls överraskad över herr Bergqvists inlägg här – och över att han på nytt tar upp temat om Göteborg som s. k. expansiv region. Då vill jag passa på att understryka vad jag har haft tillfälle att säga några gånger tidigare. När jag karakteriserade Göteborg som en expansiv region så var det i bemärkelsen av en region med ett mångfasetterat, rikt näringsliv med goda möjligheter. Att det inte är ett expansivt näringsliv i Göteborg nu beror ju bl. a. på att vi här i landet tyvärr är inne i en konjunkturfas där vi inte har något expansivt näringsliv över huvud taget. Vi får försöka klara situationen till dess vi har ett bättre konjunkturläge. När herr Bergqvist betonar att det enskilda näringslivet inte är expansivt, så är ju det ett omdöme som också gäller det statliga och över huvud taget allt näringsliv, och det skapar speciella problem.

Det var en imponerande katalog över de fusioner som drabbat Göteborg som herr Bergqvist här föredrog. Det gemensamma för alla de företagsfusioner som han åberopade var att de ägde rum under den gamla regeringens dagar och dessutom sanktionerades, för att inte säga uppmuntrades, av den gamla regeringens allmänna syn på nödvändigheten av en koncen-

Tisdagen den
12 april 1977

*Om samhällets
kontroll över
strukturförändring-
ar i näringslivet*

tration i näringslivet. Vad som nu sker i Göteborgs näringsliv får ses som något av en kumulativ effekt av de brister i näringspolitiken som vi har upplevt under många år.

När herr Bergqvist nu talar om de samhällsekonomiska förluster som följer med denna politik, så är det välbekanta argument för mig. Jag har under många år talat om nödvändigheten av en aktiv regionalpolitik, bl. a. för att undvika de samhällsekonomiska förluster som en omflyttning av sysselsättning och boende i samhället medför.

Herr Bergqvist efterlyser konkreta insatser. Jag har aviserat att sysselsättningssituationen i Göteborg kommer upp i ett samlat grepp i samband med varvspropositionen. I övrigt sker fortlöpande – som jag angav i mitt svar – en process som tar itu med dessa problem. Vi är inne i ett skede, herr Bergqvist, där arbetsmarknadens parter håller på att utforma medbestämmandelagens tillämpning i praktiken. Jag ser medbestämmandelagen som det främsta instrumentet när det gäller att få den inriktning av de strukturella förändringarna i näringslivet som vi eftersträvar. Där får man upp problemen till en allsidig diskussion mellan de anställda och företagen, och där kan samhället också komma in i sin mån.

Herr Bergqvist tar i sitt inlägg upp en rad problem. Jag skall svara på frågan varför vi skjutit på kontrollen av multinationella företag. Det är en något överraskande fråga, för herr Bergqvist måste rimligen vara underrättad om det internationella arbete som pågår och där Sverige spelar en mycket aktiv roll. Detta motiverar ju i hög grad att vi avvaktar utfallet av de internationella förhandlingar som bedrivs på det här området beträffande koder som skall reglera samhällets och staternas syn och verksamhet visavi de multinationella företagen.

Herr JAN BERGQVIST i Göteborg (s):

Herr talman! Det är rörande att höra herr Åsling tala så varmt om medbestämmandelagen, när man vet att han i riksdagen medverkade till försvagningar på olika punkter och dessutom att hans parti hade krav på ytterligare försvagningar som inte vann gehör i riksdagen.

Vi får nu höra att Göteborg är en expansiv region, i betydelsen att den är mångfasetterad, och att om bara konjunkturen går upp så skall det väl klara sig med sysselsättningen. Men jag tror inte, herr Åsling, att det är så enkelt. Jag tror faktiskt att vi har att göra med strukturella problem, och även när högkonjunkturen kommer kan de här kvinnorna jag talade om inte få jobb, därför att vi har strukturella problem som måste angripas mycket mera aktivt genom insatser av samhället.

Det är jobbigt att interpellera borgerliga statsråd för man får nästan dra beskedet med tång ur dem.

Det brinner i knutarna med ekonomidriften. Denna fråga skall avgöras om en månad, och man har redan börjat med förberedelserna för en flyttning. Det är utmärkt med ett samlat grepp, herr Åsling, men skall man samordna insatserna på Göteborgs arbetsmarknad är det ofrånkomligt

att det tar en viss tid. Under den tiden hinner ekonomidriften slinka ur greppet. Jag vet naturligtvis inte om herr Åsling är tillräckligt insatt i den här frågan, men vad jag däremot vet är att herr Åsling har haft goda möjligheter att sätta sig in i den, att herr Åsling har fått ett fylligt material, har haft direkt kontakt med såväl företagsledning som facket. Herr Åsling måste väl ändå ha en uppfattning i själva sakfrågan. Vi är väl inte på väg att få en näringspolitikens Pastor Jansson – en industriminister som inte har en bestämd mening om någonting. Så illa kan det väl ändå inte vara.

Det går alltså inte att hänvisa till detta samlade grepp när företagsledningen står i begrepp att fatta ett beslut om en månad. Har herr Åsling fått några garantier för att företagsledningen är beredd att skjuta avgörandet framåt i tiden, så att man har möjlighet att vänta?

Sedan var jag mycket förvånad över det herr Åsling sade om de multinationella företagen, nämligen att förseningen av Eckerbergutredningen beror på att man inte vill föregripa de internationella förhandlingarna om multinationella företag. Men från centerpartiet har man – innan man kom med i regeringen – ständigt krävt att vi skall göra insatser på det nationella området parallellt med att det pågår förhandlingar. Det är faktiskt så att OECD-förhandlingarna om uppförandekoden är avslutade. Vad som pågår är ett omfattande arbete inom Förenta Nationerna. Det kan väl ändå inte få lov att försena kontrollen här i Sverige över utländska företag som kommer till vårt land och köper upp svenska företag! Skall vi vänta med den lagstiftningen därför att det pågår diskussioner om de multinationella företagen på ett mycket abstrakt plan i Förenta Nationerna? Det är väl ändå orimligt, herr Åsling!

Jag har tagit med mig upp i talarstolen en motion av en nära kollega till herr Åsling, herr Olof Johansson. Jag skall citera den motionen, nr 1635 år 1975. Där säger han: "Det är väsentligt i det sammanhanget att Sverige inte avstår från aktivitet på hemmaplan i avvaktan på internationella lösningar. Sådana 'lösningar' kommer med stor sannolikhet inte att uppnås på grund av de direkt motstridiga intressen som finns mellan rika och fattiga länder", osv.

Sedan skylldes herr Åsling ifrån sig på den gamla regeringen, som han ofta brukar göra när han talar om näringspolitik. Han sade att fusioner ägde rum under den gamla regeringens dagar. Det påståendet är i och för sig riktigt. Men herr Åsling bortser hela tiden från att näringspolitik inte är någonting man har en gång från början och sedan tillämpar, utan det gäller att ständigt utveckla näringspolitiken, att ständigt gå vidare. Det var vad som skedde under den socialdemokratiska regeringens tid. Vad ni gör är att ni stannar upp, och när det gäller multinationella företag är det faktiskt så att ni går bakåt.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Jan Bergqvist i Göteborg klagar på att det är jobbigt att interpellera. Har man ambitioner att spänna över det mesta i sina

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om samhällets
kontroll över
strukturförändring-
ar i näringslivet*

interpellationer får man naturligtvis också ta den debatt som följer därav!

När herr Bergqvist säger att vi på borgerlig sida – också jag – medverkar till en försvagning av medbestämmandelagen vill jag att herr Bergqvist preciserar sig och anger vilka försvagningar vi skulle ha medverkat till som skulle påverka förutsättningarna för de anställda att aktivt spela sin roll när det gäller strukturförändringar i näringslivet. Det är fel, herr Bergqvist, att vi skulle ha medverkat till sådana försvagningar, och det tyder på en viss brist på argument i sammanhanget att göra sådana påståenden.

När det sedan gäller ekonomidriften för den aktuella varuhuskoncernen brinner det i knutarna, säger herr Bergqvist. Det är möjligt. Men jag tror att det här problemet liksom övriga problem på den göteborgska arbetsmarknaden vinner på att man försöker ta ett samlat grepp och inte ser det sektorsvis. Mycket av bristerna i den gamla regeringens politik var just den sektoriella uppdelningen när man skulle tackla problemen regionalt och lokalt. Det försöker vi gå ifrån för att få samlade grepp på plats efter plats.

I Göteborg har vi alltså för avsikt att vidta speciella åtgärder. Då är det också rimligt att den ekonomifunktion vi nu diskuterar kommer in i bilden där. Jag har för övrigt företagsledningens löfte om att den ställer upp vid en sådan diskussion. Det är där som bedömningen av denna fråga och den slutliga avvägningen av lokaliseringen måste göras. Det är inte vår sak här i riksdagen att tycka beträffande enskilda företags dispositioner – det måste de göra som har det företagsekonomiska ansvaret och ansvar inför samhället.

Jag vill påstå, herr Bergqvist, att jag ganska klart har hävdat att företagen har ett socialt ansvar. När herr Bergqvist säger att jag inte har en klar uppfattning om detta är det väl ändå att ta i. Jag har i många sammanhang haft anledning att betona företagens ansvar för sysselsättningen. Däremot har jag aldrig blivit riktigt klok på den nya oppositionens synpunkter i dessa sammanhang. Dels anklagar man mig för att driva den linjen, att företagen har ett socialt ansvar, dels hävdar man att vi går företagen till mötes. Det finns där en dualism i argumenteringen, och den utstrålar också från herr Bergqvist på ett sätt som visar att man här befinner sig i ett dilemma.

Jag tänker inte skylla på den gamla regeringen, men herr Bergqvist åberopade i sitt inlägg en lång rad fusioner som hade drabbat den göteborgska arbetsmarknaden. Jag konstaterade bara att dessa fusioner tillkommit under den gamla regeringens tid, delvis sanktionerade, delvis påhejade, av den gamla regeringen. Den nya regeringen har inte denna inställning till fusioner. Vi har redan i regeringsdeklarationen sagt ett bestämt nej till en koncentration i näringslivet för koncentrationens egen skull. Det är en markant skillnad i attityd och inriktning på näringspolitiken.

Tisdagen den
12 april 1977*Om samhällets
kontroll över
strukturförändring-
ar i näringslivet*

Herr JAN BERGQVIST i Göteborg (s):

Herr talman! Den stora skillnaden är att centern säger en sak före valet och en annan sak efter valet. Jag hade faktiskt när jag hade ordet förra gången tänkt åberopa också en annan passus i Olof Johanssons motion som just gällde det som industriministern talade om nu sist. Olof Johansson säger där:

”--- maktkoncentrationen inom landet och dess förgreningar utanför landets gränser genom företagandets ökande internationalisering kräver omedelbara åtgärder. --- Därför bör riksdagen under innevarande år som ett *provisorium* under två år anta en lag av ungefärligen det innehåll som föreslås i Ds Ju 1974:1.”

Här krävde alltså herr Åslings kollega i industridepartementet att man skulle utnyttja möjligheterna till lagstiftning omedelbart, trots att remissbehandlingen av departementspromemorian vid det tillfället inte var färdig. När herr Åsling och herr Johansson kommer till industridepartementet är läget det att promemorian är remissbehandlad; nu finns det förutsättningar för att stifta en lag för kontroll av vissa företagsköp. Men man utnyttjar inte den möjligheten. Hade vi haft en socialdemokratisk regering hade den lagt fram ett förslag under hösten.

Med mina ord om att det är jobbigt att interpellera menade jag egentligen bara att det ibland är svårt att få de besked som man efterlyser. Herr Åsling är fortfarande oklar när det gäller ekonomidriften vid Turitz. Han säger att företagsledningen i Åhléns har förklarat sig villig att diskutera ekonomidriften fortsatta förläggning. Men hur lång tid tar det innan man kommer i gång med de diskussionerna, herr Åsling? Redan i dag förbereds flyttningen. Utan att något definitivt beslut har fattats vidtas åtgärder som innebär att ekonomidriften undan för undan flyttas upp till Stockholm och bort från Göteborg. Och ju längre man väntar med diskussionerna, desto mer fastlåst blir situationen och desto mindre chans har man att påverka den.

De anställda uppvaktade arbetsmarknadsministern i oktober månad förra året. Enligt vad fackklubben på Turitz har meddelat mig förklarade arbetsmarknadsministern att han delade uppfattningen att ekonomidriften borde vara kvar i Göteborg, bl. a. med hänsyn till kvinnornas mycket besvärliga sysselsättningssituation. Enligt vad som också har meddelats mig av HTF-klubben vid Turitz tog arbetsmarknadsministern kontakt med företagsledningen och förklarade att enligt hans uppfattning borde ekonomidriften vara kvar i Göteborg. Men en vecka senare meddelade företagsledningen de anställda att planeringen att flytta ekonomidriften till Stockholm fortsatte.

Det är anmärkningsvärt att arbetsmarknadsministern ger till känna en uppfattning för företagsledningen så tidigt som i oktober månad – det skall han i och för sig hållas räkning för – men att regeringen tiger still när företaget sedan handlar i den helt motsatta riktningen. Regeringen gör över huvud taget ingenting till den dramatiska höjdpunkten den 18 februari i år, när läget hårdnade på allvar.

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om samhällets
kontroll över
strukturförändring-
ar i näringslivet*

Vad som nu händer är att herr Åsling säger att vi får ta upp diskussioner om detta i ett större sammanhang. Herr Åsling får ursäkta, men jag kan inte tolka detta på annat sätt än att herr Åsling är beredd att i praktiken offra ekonomidriften. För det är inte bara ekonomi utan också prestige som kommer in i sammanhanget.

Sedan sade herr Åsling: "Vi har väl inte velat ha försvagningar i medbestämmandelagen." Och han bad att få exempel på det. Ja, det finns ju belagt i omröstningsprotokollet. Jag kan nämna en sådan sak som att den försvagning av möjligheterna till information som ni ville ha givetvis är något som påverkar de anställdas möjligheter att verka aktivt och få ett ökat inflytande.

Vi socialdemokrater kräver också socialt ansvar av företagen, men enligt vår mening är det inte försvarligt att använda skattebetalarnas pengar för att få välkonsoliderade företag att bära sitt sociala ansvar för sysselsättning och produktion. Vi vill att kraven skall ställas. Är kraven rimliga skall de uppfyllas utan statsbidrag.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Jan Bergqvist i Göteborg framhärdar och frågar återigen om jag skulle vara beredd att offra ekonomidriften vid den här varuhuskoncernen i Göteborg. Det är inte min sak att avge ett omdöme i det fallet. Jag är inte beredd att offra en enda arbetsplats i Göteborg – det är min principiella inställning. Men frågor av denna karaktär måste självfallet prövas på den lokala marknaden och med de anställda, företagen och de regionalt ansvariga organen. Vi tänker göra en samlad bedömning och ta ett samlat grepp i Göteborgsregionen, och det är där den här frågan hör hemma.

Sedan fortsätter herr Bergqvist argumentationen att vi på något sätt skulle ha försvagat medbestämmandelagen när det gäller de anställdas inflytande över strukturförändringar i näringslivet. Detta är felaktigt, herr Bergqvist. Det fanns ingenting i vårt ställningstagande vid behandlingen av medbestämmandelagen i riksdagen som på något sätt påverkade de anställdas möjligheter att utöva ett aktivt inflytande i t. ex. det här speciella fallet. Jag tycker att herr Bergqvist inte längre skall använda det argumentet, för det håller inte.

Vidare säger herr Bergqvist att det är oförsvarligt att använda skattebetalarnas pengar för att säkra sysselsättningen. Han är där inne på den filosofi som jag förundrat mig över att socialdemokratin nu hänger sig åt. Jag tycker i och för sig inte att bekämpandet av arbetslösheten kan bli för dyrt, eftersom en arbetslöshet i ett modernt samhälle är ett resursslöseri med stora sociala konsekvenser. Men det bör ju vara ett ganska långt steg till att koppla denna min uppfattning till mitt krav på att företagen har ett primärt ansvar för sysselsättningen. Jag förstår inte riktigt vad herr Bergqvist avser med detta yttrande. Mitt krav att företagen i mån av resurser skall uppfylla sitt sociala ansvar är ju från den här synpunkten ovillkorligt. Det är inte förknippat med några ut-

fästelser om statliga insatser. Det är helt betingat av att företagen är en del av samhället och en del av miljön och att de alltså i den egenskapen har att uppfylla ett socialt ansvar.

Herr JAN BERGQVIST i Göteborg (s):

Herr talman! Det är självfallet inte fråga om att socialdemokraterna inte är beredda att satsa pengar för att värna sysselsättningen – det har under alla år funnits med i vår politik. Vad jag tillät mig framhålla var att samhället har rätt att ställa krav på välkonsoliderade företag. Det är inte nödvändigt att företagen i sin tur skall få garantier för höga vinster eller speciella subventioner för att de skall låta bli att försätta de anställda i en svår situation.

När det gäller medbestämmandelagen har jag en förteckning över de paragrafer som herr Åslings parti tillsammans med moderaterna röstade emot. Det gäller t. ex. 14 § om representation för arbetstagare vid fullgörande av primär förhandlings- och informationskyldighet samt 20 §. Dess bättre vann inget av de center-moderata förslagen i dessa fall. Men i några andra fall lyckades ni genomdriva en lottseger, som försvagade medbestämmandelagen. Löntagarorganisationerna har själva sagt att det innebär en försvagning av deras möjligheter att göra sig gällande gentemot företagsledningen. I det här fallet är det ju en konflikt mellan de anställda och företagsledningen, och här har alltså den försvagning av lagen som jag åberopat betydelse.

Nu säger herr Åsling att han ställer krav på socialt ansvar av alla. Men då blir frågan vad som händer om ett företag inte uppfyller sitt sociala ansvar. Vad händer om företagsledningen vid Åhléns genomdriver en bortflyttning av ekonomidriften? Vad gör industriministern då? Han har över huvud taget inte uttalat någon uppfattning om hur det bör vara. Är det då inte stor risk att företagsledningen mer eller mindre uppfattar detta som ett klartecken för att gå på i ullstrumporna? Det formella beslutet om en flyttning kan man skjuta på – man kan utan det genomföra flyttningen genom att ta reella beslut i små etapper. Ett sådant förfaringssätt håller man f. ö. redan på att förbereda.

Herr Åsling har enligt min mening ett ansvar för de över 100 kvinnliga tjänstemän som arbetar i ekonomidriften vid Turitz. Jag kan väl förstå att herr Åsling kanske ibland tycker att han har ett övermäktigt ansvar. Det är många krav som ställs på en industriminister och svåra problem som skall lösas. Det kan då vara frestande att säga: Det är inte min sak att ha någon uppfattning i den här frågan – det gäller ju bara 100 personer. Jag överlåter det åt andra.

Herr Ahlmark redovisade faktiskt en uppfattning i denna fråga. Men det räckte inte med bara en lycka-till-politik. Herr Åsling å sin sida säger inte om han har någon speciell uppfattning. Och – vad värre är – om företaget skulle gå emot vad som är samhällsekonomiskt önskvärt är han tyvärr inte beredd att göra något konkret för att hindra detta.

Nr 104

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om samhällets
kontroll över
strukturförändring-
ar i näringslivet*

Tisdagen den
12 april 1977

*Om rätten att
friköpa kronotorp*

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag vill till sist bara upprepa vad jag har sagt tidigare, nämligen att jag inte är beredd att acceptera att man drar undan en enda arbetsplats från den göteborgska arbetsmarknaden – den behöver alla sina arbetstillfällen. Men när det gäller speciella företag och deras problem måste dessa, om man nu menar allvar med medbestämmandelagen och inriktningen mot ett decentraliserat beslutsfattande, lämpligen diskuteras och lösas där de hör hemma och inte i det här sammanhanget. Här kan vi diskutera de vägledande principerna, och där är min uppfattning fullständigt klar, herr Bergqvist. Vi måste slå vakt om alla arbetsplatser i Göteborg. Vi har inte råd att förlora en enda, och vi skall också nu gå till verket och försöka skapa de nya sysselsättningstillfällen som är nödvändiga med hänsyn till vad som händer på den göteborgska arbetsmarknaden.

Min inställning är alltså att detta problem måste lösas genom att företagen känner sitt ansvar för sysselsättningen och genom att vi tar ett samlat grepp om situationen i Göteborg.

Herr JAN BERGQVIST i Göteborg (s):

Herr talman! Herr Åsling, allt löser sig inte bara för att riksdagen beslutar att medbestämmandelagen skall gälla – med de försvagningar som herr Åsling har medverkat till. Det tar oerhört lång tid för de anställda innan de kan utnyttja de möjligheter som denna lagstiftning ger dem. Det kan ta många år innan de anställda har en så stark ställning i företagen att de kan uppväga kapitalägarnas övermakt. I det läget har samhället ett ansvar, och regeringen måste gå in och stödja de anställda när de slåss för livet om sina jobb.

De anställda har i detta fall fört förtvivlade förhandlingar med företagsledningen. De har presenterat material, de har argumenterat och de har gjort allt som står i deras makt. Nu behöver de regeringens hjälp – de vädjar till regeringen om insatser så att de får behålla sina jobb. Då säger herr Åsling att vi skall ta upp frågan om Göteborgs arbetsmarknad i ett större sammanhang. Det är utmärkt, herr Åsling, men medan gräset växer dör kon. Redan nu håller man på och förbereder flyttningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om rätten att friköpa kronotorp

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Hermanssons* (vpk) den 18 mars anmälda interpellation, 1976/77:119, och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat mig vilken inställning regeringen har till kravet att kronotorparna skall garanteras rätten att få

friköpa tidigare arrenderad kronolägenhet för en symbolisk summa och om regeringen avser att ta initiativ till att en utredning av bestämmelserna kring kronotorpen genomförs på annat sätt än genom domänverket, vilket är motpart till Sveriges kronotorpare- och kolonistförbund.

Framställningar har gjorts av Sveriges kronotorpare- och kolonistförbund om vissa ändringar i fråga om framräkningen av ersättning vid avträde av kronotorp. Med anledning härav uppdrog regeringen åt domänverket att – efter samråd med förbundet – komma in med förslag dels avseende sådana ändringar av nuvarande regler för bestämmande av ersättning vid avträde av kronotorp m. m. att de tillgodoser skäliga önskemål från kronotorparna, dels till åtgärder som avser att underlätta för kronotorpare att med äganderätt förvärva lägenhet eller del därav.

Inom domänverket har en arbetsgrupp bildats för ändamålet. I denna är förbundet representerat. Gruppen har redan påbörjat sitt arbete och har planerat att slutföra detta under innevarande år. Jag har inte för avsikt att föreslå regeringen att utreda frågorna kring kronotorpen på annat sätt, utan anser att vi bör avvakta förslagen från domänverket.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Den här debatten handlar liksom den föregående om socialt ansvar, men ett ansvar som bör utkrävas av statsmakterna. Samtidigt som jag tackar industriministern för svaret på min interpellation tvingas jag notera att han inte alls går in på fråga nr 1 som är huvudfrågan: Vilken inställning har regeringen till kravet att kronotorparna skall garantera rätten att få friköpa tidigare arrenderad kronolägenhet för en symbolisk summa?

Medan herr Åsling funderar på vilken som är regeringens inställning till denna fråga skall jag nämna något om kronotorparnas historia och aktuella problem. Det är ingen stor folkgrupp, men den har en speciell historia. Jag lånar därvid materialet dels ur den bok, *Kronotorpens folk*, som år 1975 utgavs av socialhistorikern Bo Malmberg, dels ur skrivelser och vetenskapliga uppsatser om kronotorparnas problem.

I slutet av 1800-talet och under 1900-talets tre första årtionden bosatte sig några tusental familjer i svenska statens skogar i de sex nordligaste länen. En kolonisationskampanj fördes över hela landet. Byggnader och mark att odla upp utlovades. Dessutom förespeglades man möjligheter till arbete åt domänverket.

Det fanns flera motiv bakom kolonisationsprojektet. Statsmakterna försökte begränsa emigrationen. Det fanns också en rädsla för en radikaliserings av de jordlösa och arbetslösa. Dessutom ville man skapa en arbetskraftsreserv i de nordligaste länen.

Vad kronotorparna och deras familjer fick var ett oerhört slit. Marken bestod ofta av myrmark och stenbackar. Byggnaderna var ibland bristfälliga. Utlovat lönearbete kunde ej alltid erhållas.

Som mest uppgick antalet kronotorp till omkring 2 600 vid 1920-talets slut. På 1950-talet började nedläggningen. Jordbruk och skogsbruk skulle

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om rätten att
friköpa kronotorp*

rationaliseras. Den kapitalistiska strukturomvandlingen slog hårt också mot kronotorparna. Vid senaste årsskifte fanns det 533 kronotorp kvar.

Bland statsmakternas motiv för denna institution var det arbetskraftsbehovet som stod sig längst. Nu är också det borta. I domänverkets "anvisningar för kronotorp och äldre kronolägenheter i norra Sverige" från 1975 säges cyniskt att kronotorpen inte är av något värde, eftersom de inte längre har någon "betydelse för tryggheten av domänverkets arbetskraftsbehov".

Författaren Sven Lindqvist förefaller att ha sammanfattat de kvarvarande kronotorparnas inställning på ett riktigt sätt när han i den förut omnämnda boken skriver om dem:

"Vi vill bli betraktade antingen som markägare eller som arbetare. Betraktas vi som markägare (vilket är vad vi helst vill och det var ju äganderätt man förespeglade oss när vi en gång flyttade hit) så kan vi och våra barn tryggt sitta kvar på jorden om vi så önskar. Vill vi istället flytta, så kan vi sälja marken som vilken annan småbrukare som helst, till ett pris som ger oss lön för vår odlarmöda.

Betraktas vi inte som markägare, så vill vi istället bli betraktade som anställda arbetare. Då har vi odlat upp de här markerna på samhällets uppdrag. Att samhället inte längre vill ha dessa marker uppodlade, att samhället gjorde en felspekulation när det gav oss detta uppdrag – det har inte med saken att göra. Vi vill ha betalt, inte för odlingarnas obetydliga marknadsvärde, utan för allt det arbete de har kostat oss."

Statsmakterna betraktar däremot kronotorparna varken som markägare eller anställda arbetare utan som arrendatorer. Villkoren anges i kontraktet. Statsmakterna svarar så här – fortfarande enligt Sven Lindqvist: "Betalt för ert arbete kan ni inte få, ty det utförde ni för egen räkning. Betalt för marken kan ni inte heller få, ty den har ni aldrig ägt."

Herr talman! Kronotorparnas situation är i mycket förminskad skala t. ex. de sydamerikanska nybyggarnas och arrendatorernas problem överfört på Sverige. De flesta av oss anser det väl rimligt och motsvarande elementär hederlighet att de brännande internationella agrarproblemen måste lösas genom att de som med sin möda och svett brutit jorden också skall bli ägare till den. Vad vi tycker vara riktigt beträffande andra länder borde väl också gälla Sverige?

Många kronotorpare vill friköpa sina gårdar. Samtidigt kräver de en rimlig ersättning för det arbete de nedlagt. Men friköp vägras i många fall. Under tioårsperioden 1966–1975 har 26 kronotorparfamiljer fått avslag på sina friköpsansökningar, och 48 friköpsärenden hade ännu inte blivit föremål för slutgiltig handläggning. Vad är det som stoppar friköpen? Det är angeläget att industriministern ger ett konkret svar på den frågan.

Att döma av uppgifterna i en enkätundersökning varierar avgångsvederlagen från 0 kr. upp till 30 000 kr. I genomsnitt tycks kronoarrendatorerna erhålla ca 10 000 kr. i avträdesersättning, konstateras i en undersökning. Vissa lämnade bidrag återkrävs och ett förslitningsavdrag

beräknas, baserat på praxis med 1,5 % per år. Bägge reglerna synes olämpliga. Kostnaderna för friköp varierar enligt enkätens uppgifter från 8 900 till 45 000 kr.

Det rimliga borde enligt min uppfattning vara att de kronotorpare som vill friköpa sina torp skall få rätt att göra detta till en summa av närmast symbolisk storlek. Det handlar inte om några stora arealer jämfört med statens samlade domäner. Det handlar heller inte om några stora nominella belopp, om staten skulle ge kronotorparna äganderätt till mark och byggnader. Därmed skulle man i någon mån ge kompensation för gångna års slit och mödor.

Kronotorparnas organisation har till regeringen framfört sitt missnöje med de nuvarande ersättningsreglerna och bestämmelserna om friköp. Ett antal motioner av riksdagsmän från olika partier, bl. a. från vpk men också av herr Åsling, väcktes i januari 1976 med krav att kronotorparnas önskemål skulle tillmötesgå. Dessa motioner är ännu inte behandlade av riksdagen. Vad kronotorparnas organisation hade begärt var en opartisk utredning för juridisk bedömning av de bestämmelser domänverket tillämpat mot sina arrendatorer.

Regeringen har gett domänverket i uppdrag att utreda bestämmelserna kring kronotorpen. Det bör anmärkas – som jag gjorde redan i interpellationen – att domänverket betraktas som motpart till Sveriges kronotorpare- och kolonistförbund och dessutom vid olika tillfällen visat en negativ inställning till en utredning. Man har direkt i remissvar till näringsutskottet sagt att någon utredning behövs inte. Direktiven för utredningen har nu formulerats så, att domänverket efter samråd med kronotorparnas organisation skall komma in med förslag om ändringar i viss riktning av reglerna för friköp och avträdesersättning.

Det lämpligaste hade varit att tillsätta en opartisk utredning såsom kronotorparna själva begärt. Jag tycker att herr Åsling fortfarande bör överväga detta. Det är emellertid inte huvudfrågan, utan denna är, som jag tidigare betonat, att kronotorparna tillerkänns rätten till den jord som de odlar upp. Skulle det vara främmande för representanten för ett parti, som framför allt velat framstå som företrädare för de jordbrukandes intressen, att ansluta sig till denna principiella ståndpunkt?

Låt mig som avslutning på mitt anförande än en gång få citera Sven Lindqvist:

”Jag tycker det är otillständigt av det samhälle som en gång lockade ut dessa människor i skogarna att nu driva bort dem därifrån, om de eller deras efterlevande önskar stanna kvar. Jag tycker det är otillständigt att de som vill flytta varken skall få arbetarens ersättning för det nedlagda arbetet eller markägarens rättighet att sälja marken. Jag tycker att behandlingen av kronotorparna är ett avskyvärt exempel på hur folkets äganderätt kan missbrukas av ämbetsmän och funktionärer, medan folkets valda representanter tänker på andra saker. Jag anser att Sveriges riksdag ofördröjligen bör gottgöra sina försummelser och erbjuda sig att lösa kronotorparnas problem på deras egna villkor.”

Nr 104

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om rätten att
friköpa kronotorp*

*Om rätten att
friköpa kronotorp*

Herr talman! Samtidigt som jag helt instämmer vill jag tillägga följande. Jag anser att regeringen måste deklarerat en klar ståndpunkt i denna fråga. Är industriministern nu beredd att svara på den fråga jag ställt om regeringens inställning till kronotorparnas friköpsrätt?

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Även i en demokrati som vår händer det att grupper kommer i kläm. I det genomorganiserade svenska samhället sitter man ofta mest trångt, om man utgör en minoritet och inte backas upp av de stora intresseorganisationerna med deras dominerande inflytande, de som både hörs och syns.

Kronotorparna är en liten minoritet i den svenska samhällsfamiljen, men låt oss inte glömma dem för den skull. Här kan man verkligen tala om det glömda folket. Herr talman! Bildligt talat är kronotorparna det svenska samhällets kurer: folket som har lovats eget land men ännu inte fått det. Löftet att kronotorparna skulle få friköpa sin jord har riksdagen givit upprepade gånger: 1918, 1929, 1943 och 1950. Sedan dess har inga nya kronotorp tagits upp. Hittills har det, trots dessa beslut, saknats en öppnande lösning i friköpsfrågan.

Jag kommer själv från en kommun där många kronotorp har odlats upp och även lagts ned. Jag känner många som tillhör de knäckta ryggnas folk. Men jag vill gärna säga att det är många bland de kvarvarande kronotorparna som nu ställer förväntningar på resultaten av de överläggningar som har initierats av regeringen, överläggningar där både domänverket och kronotorparna deltar. Helt naturligt kan dessa överläggningar ta tid, eftersom friköpsfrågorna berör en hel rad ömtåliga problem. Det gäller t. ex. konsekvensen av indexsystemet, värdeminskningssavdragen, bränslefrågan, byggnadshjälpen och odlingsbidragen. Och det hela hänger ju också samman med de avträdesbestämmelser som man nu menar skall kunna förbättras. Här uppstår också frågan hur man skall dra gränsen mellan nyss träffade avgångsvederlag och dem som blir aktuella när vi nu förhoppningsvis får nya. Det blir inte så lätta problem att lösa, och det kommer att ta tid.

Herr Hermansson gjorde en intressant historieskrivning, och eftersom jag har läst in ungefär samma material, kan jag intyga att den är korrekt. Men beträffande herr Hermanssons interpellation vill jag dock påpeka en sak.

Regeringens initiativ har inte väckt bestörtning hos kronotorparna – tvärtom. Jag har i dag talat med ledningen för Kronotorpareförbundet, och där säger man att överläggningarna har startat i god anda och att man har gott hopp om att nå fram till ett för kronotorparna bra resultat.

Jag skall inte här och nu ge mig in på någon betygsättning av domänverkets handlande under år som har gått, allra minst i det förhandlingsläge man nu befinner sig i. Det får i så fall bli en annan gång. Men vad som nu kan sägas är att det faktiskt finns en hel del exempel att hämta från de försäljningar som under senare år skett av de enskilda

skogsbolagens arrendegårdar till arrendatorerna. Där har villkoren i flera fall varit relativt goda, och arrendatorerna har fått friköpa till hyggliga priser. Låt oss hoppas att något liknande kan ske i motsvarande fall vad gäller domänverket kontra kronotorparna. Här föreligger också den skillnaden att kronotorparna har varit torpens uppodlare. Det innebär som jag ser det att kronotorparna inte skall vara tvungna att betala det s. k. marknadspriset.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Hermansson frågar efter regeringens inställning, och han avslöjar väl därmed att han har missat poängen i mitt svar. Den omständigheten att jag som ansvarigt statsråd valde att be domänverket föranstalta om den aktuella utredningen i stället för att, som annars skulle ha blivit fallet, tillkalla en opartisk utredning är ju regeringens sätt att markera att vi nu vill betona att kronotorparna är en med domänverket jämbördig förhandlingspart.

Om man skulle ha tillsatt en opartisk utredning, hade man ju bollat frågan vidare och riskerat att hamna i samma situation som man befunnit sig i så många gånger tidigare, nämligen att utredningskvaren hade malt och att åren hade gått i väntan på ett resultat. Vi valde vägen att be parterna direkt ta en förhandlingskontakt för att klara ut förhållanden som uppenbart inte har varit som de borde vara – så till vida ger jag herr Hermansson rätt.

Jag kan avge den principiella deklarationen att jag har den övertygelsen att de som har odlat upp jorden också bör få möjlighet att känna tillfredsställelsen i att äga den. I ett historiskt perspektiv finner man att det tagit lång tid att komma fram till dagens läge. Desto angelägnare fann jag det därför också vara att, som jag i början på december i fjol kunde göra, expediera ett regeringsbeslut om att en utredning av frågan skulle verkställas.

Jag vill bara tillägga att jag, om det mot all förmodan skulle visa sig att utredningen och förhandlingen mellan parterna inte skulle ge önskat resultat, inte tänker tveka inför att lyfta upp frågan på ett annat plan och eventuellt göra en opartisk utredning. Men jag har inget skäl att tro att den förhandling och den utredning som nu bedrivs skulle misslyckas. I den arbetsgrupp som arbetar med detta är dessutom domänverket företrätt av två ledamöter och kronotorparnas organisationer av två ledamöter, vilket ytterligare markerar att det är två jämbördiga parter som förhandlar om sina mellanhavanden.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Herr Åsling säger att jag inte hade upptäckt poängen i hans svar. Men jag måste säga att herr Åsling fortfarande tydligen inte vill höra vad jag frågar om, för han svarade inte heller nu på den huvudfråga som jag har ställt, nämligen vilken inställning regeringen har till kravet att kronotorparna skall garanteras rätten att friköpa tidigare

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om rätten att
friköpa kronotorp*

arrenderad kronolägenhet för en symbolisk summa. Det är den principiella frågan som jag har ställt till industriministern, men inte heller i sitt andra anförande svarade han på den.

Herr Åsling erkänner emellertid att det har existerat förhållanden när det gäller kronotorparna som uppenbart inte varit som de borde vara. Det måste man hålla med herr Åsling om. Och det är ju det som kronotorparna själva har hävdats under en lång följd av år.

Nu menar industriministern att den arbetsgrupp som är tillsatt inom domänverket, och som efter samråd med kronotorparnas organisation skall komma in med vissa förslag, skall kunna lösa de här frågorna.

Om man läser vad domänverket har skrivit vid olika tillfällen måste man ställa sig något tvivlande till dessa förhoppningar. I ett remissvar av den 9 september 1976 säger verket direkt så här: "Inlösen av torpen på kronoparkerna i Norrland och Dalarna enligt bestämmelserna i avtal och författningar är varken lämplig eller möjlig att genomföra."

Det är alltså domänverkets officiella ståndpunkt som meddelas riksdagens näringsutskott.

I samma skrivelse säger verket att någon utredning över huvud taget icke är nödvändig. Därför tycker jag det är litet för ljusblått optimistiskt att som herr Åsling hysa förhoppningen att den nämnda arbetsgruppen skall kunna lösa dessa problem. Jag önskar naturligtvis att industriministern skall få rätt i sina förhoppningar därför att det skulle ge möjlighet för kronotorparna att äntligen få rättvisa. Men den historia, som både herr Åsling och jag något litet känner till och som föranledde oss bägge att i januari i fjol motionera till riksdagen, antyder ju att problemet inte är så lätt att lösa enligt den metod som herr Åsling nu har valt.

I den motion som herr Åsling lämnade i januari förra året finns det på flera punkter olika ställningstaganden till kronotorparnas situation, och den motionen överensstämmer i långa stycken med den motion på vilken jag stod som förste undertecknare. Vi skilde oss alltså inte i alla punkter i värderingen av dessa frågor, utan på en rad punkter fanns det en överensstämmelse mellan oss. Då var herr Åsling alltså villig att ta ställning till vissa principiella frågor, men i dag vill han inte göra det. Herr Åsling kan säga att då var han bara riksdagsman och nu är han ansvarigt statsråd, men jag menar att i denna sak skulle det vara oerhört värdefullt för kronotorparna om också regeringen genom herr Åsling ville deklarerat en klar principiell inställning i den huvudfråga som jag har ställt. Det skulle stärka kronotorparnas förhandlingssituation, och jag tror det är angeläget.

Jag vill alltså än en gång ställa frågan om regeringens och industriministerns principiella inställning till kravet att kronotorparna skall garanteras rätten till friköp av sina kronolägenheter för en närmast symbolisk summa.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag vill då svara på den frågan med att säga att jag först

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Om rätten att
friköpa kronotorp*

och främst inte tror att vi bör göra oss till förmyndare för kronotorparna – de kan själva föra sin talan genom sin organisation och sina representanter i förhandlingen med domänverket. Därför bör vi här i kammaren avhålla oss från att ge direktiv till två likvärdiga parter, som sitter för att förhandla. Detta är min grundinställning. Och därför har jag ingen anledning att kommentera eller svara på herr Hermanssons fråga om den symboliska summan, utan jag vill bara hänvisa till de direktiv som regeringen har utfärdat för förhandlingarna och utredningen. De är otvetydiga i sitt omdöme, där det sägs att man skall utreda "åtgärder som avser att underlätta för kronotorpare att med äganderätt förvärva" sina lägenheter.

Herr Hermansson vill göra gällande att jag i dag har en annan inställning till frågan än när jag skrev motionen i fjol, men detta är felaktigt. I mitt ställningstagande som ansvarigt statsråd ligger ju samma grundinställning som kom till uttryck i motionen, där vi motionärer föreslog en utredning av den karaktär som nu verkställts. Det är ganska klart att med den verkställigheten både min och herr Hermanssons motions syfte har infriats. Sedan får vi avvakta och se vad resultatet av förhandlingarna blir. Uppfylls inte mina förhoppningar och förväntningar är jag, som jag sade tidigare, beredd att vidta andra åtgärder.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag måste säga att herr Åsling nu gör mig fruktansvärt besviken. Det är nästan så att jag måste ta tillbaka de erkännssamma ord som jag i ett föregående inlägg yttrade om hans motion från förra året. Han försöker nu göra gällande att det förhållandet att jag har tagit upp exempelvis kronotorparnas svåra läge och ber att få reda på regeringens principiella inställning till friköpskraven skulle innebära att jag skulle vilja göra mig till förmyndare för kronotorparna. Det är väl ändå att försöka smita bakom en helt felaktig och orättvis beskyllning, herr Åsling!

Jag tror jag kan säga att varken herr Åsling eller jag avsåg att utöva något förmynderskap för kronotorparna när vi i fjol motionerade i den här frågan. Jag förutsätter att herr Åslings motion var grundad på en inställning som innebar att dessa människor skulle ges rättvisa och att riksdagen har att göra med den frågan, eftersom riksdagen är en del av statsmakterna och bär en del av ansvaret för behandlingen av kronotorparna. Jag försäkrar herr Åsling att det var i samma anda jag skrev min motion som jag nu har tagit upp frågan i interpellationens form, eftersom jag tycker det är angeläget att det skapas klarhet om regeringens inställning.

Herr Åsling säger vidare att man inte kan ge direktiv till två likvärdiga parter. Jag tror emellertid inte det är korrekt att betrakta domänverket och kronotorparnas organisation som parter med likvärdig styrka vid förhandlingsbordet. Jag önskar att det skulle vara så – jag önskar t. o. m. att kronotorparnas organisation skulle ha den större styrkan – men tyvärr

visar historien att statsmakterna genom domänverket har utnyttjat sin övermakt vid olika tillfällen. De har fortfarande under de senaste åren sagt nej till rimliga krav om friköp från kronotorparnas sida, som jag visade med mina statistiska uppgifter vilka är hämtade från domänverkets redovisningar.

Det behövs alltså ett stöd för att kronotorparna äntligen skall få rättvisa. Jag hade hoppats att herr Åsling i dag skulle ställa upp för att ge dem det stödet. Jag beklagar att han inte vill göra det på ett riktigt sätt.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag tycker nog att herr Hermansson nu misskrediterar domänverket. Hittills har domänverket saknat direktiv för att söka en positiv lösning av den här frågan. Nu har det, med den nya regeringen, fått klara direktiv att göra det i samförstånd med de berörda kronotorparna. Och då, herr Hermansson, tycker jag att det i någon mån är att sätta sig som förmyndare, om regeringen eller enskilda ledamöter, när parterna har träffats och arbetar med att hitta lösningar, skulle blanda sig i förhandlingarna och komma med pekpinna och direktiv.

Nu skall vi låta förhandlingarna pågå. Det är också ett sätt att hävda den självklara principen att här är det två jämbördiga parter som förhandlar, och det är en princip som jag är angelägen om. Kronotorparna har uppenbart inte tidigare betraktats som en jämbördig förhandlingspart. Nu är de det, och då skall man också låta dem ha förtroendet att förhandla om sin egen situation.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Herr Åsling känner lika väl som andra, som försökte att studera material om kronotorparnas situation på platsen eller genom litteratur osv., till de krav som kronotorparna så länge själva har ställt. Vad jag har begärt är att få reda på regeringens inställning till dessa kronotorparnas egna krav. Det är väl, herr Åsling, inte någon inblandning i deras angelägenheter eller något försök att sätta sig som förmyndare över dem. Det handlar bara om stödet åt kronotorparnas egna krav. Men när herr Åsling från regeringsbänken vägrar att ge detta stöd har det tyvärr en viss innebörd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Föredrogs och hänvisades

Skrivelse och propositioner

1976/77:78 till näringsutskottet

1976/77:135 till skatteutskottet

1976/77:137 till arbetsmarknadsutskottet

§ 14 Föredrogs och hänvisades

Förslag

1976/77:18 till finansutskottet

§ 15 Föredrogs men bordlades åter

socialförsäkringsutskottets betänkanden 1976/77:21–26

socialutskottets betänkanden 1976/77:23 och 25

kulturutskottets betänkande 1976/77:35

arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1976/77:18, 19 och 22

§ 16 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna

1976/77:131 och 132.

§ 17 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgon-

dagens sammanträde skulle socialutskottets betänkanden nr 25 och 23

i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 18 Anmälades och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1976/77:38 med anledning av propositionen 1976/77:92 om ändrade regler för skattetillägg enligt taxeringslagen (1956:623), m. m. jämte motion

Lagutskottets betänkanden

1976/77:19 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till Bokföringsnämnden jämte motioner

1976/77:23 med anledning av propositionen 1976/77:72 om ändring i jordabalkens regler om in-teckning, m. m.

1976/77:24 med anledning av propositionen 1976/77:5 med förslag till preskriptionslag, m. m.

Kulturutskottets betänkanden

1976/77:36 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till filmstöd jämte motioner

1976/77:37 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till regionala museer m. m. jämte motioner

1976/77:38 med anledning av propositionen 1976/77:82 om stöd till kulturtidskrifter

Jordbruksutskottets betänkanden

1976/77:18 med anledning av motioner om försöksdjursverksamheten m. m.

1976/77:19 med anledning av motion om användningen av DDT-preparat inom skogsbruket

1976/77:20 med anledning av motion om slybekämpningen

1976/77:21 med anledning av motion om miljödemokrati

Nr 104

Tisdagen den
12 april 1977

Meddelande om frågor

Näringsutskottets betänkanden

1976/77:23 med anledning av propositionen 1976/77:53 med förslag till lag om särskilt tillstånd att tillföra kärnreaktor kärnbränsle, m. m. jämte motioner

1976/77:24 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser energihushållning m. m. jämte motioner

1976/77:25 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser mineralförsörjning m. m. jämte motioner

§ 19 Anmäldes och bordlades

Motioner

1976/77:1540 av herr *Björk* i Gävle

med anledning av propositionen 1976/77:77 om kontrollen av plantsko-leväxter

1976/77:1541 av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*

1976/77:1542 av fru *Hedvall*

1976/77:1543 av herr *Lorentzon* i Ätran *m. fl.*

1976/77:1544 av herr *Palme m. fl.*

1976/77:1545 av herr *Ringaby m. fl.*

1976/77:1546 av herr *Svensson* i Skara

1976/77:1547 av herr *Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:90 om semesterlag, m. m.

1976/77:1548 av herr *Mattsson*

med anledning av propositionen 1976/77:112 om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrvärelse

1976/77:1549 av fru *Ahrland*

med anledning av propositionen 1976/77:115 om åtgärder för att underlätta företagens uppgiftslämnande m. m.

§ 20 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 5 april

1976/77:371 av herr *Werner* (vpk) till herr ekonomiministern om prisstoppet:

Regeringens beslut om prisstopp är ett försök att underlätta genomförandet av den föreslagna momshöjningen. Prisstoppet skall emellertid icke gälla importerade varor, och för andra varor skall säljarna under vissa omständigheter kunna få dispens. Regeringens prisstopp tycks så-

ledes vara mycket ihåligt. Jag vill därför till herr ekonomiministern ställa följande fråga:

Avser regeringen att förordna om en utvidgning och förlängning av det nu beslutade prisstoppet?

1976/77:372 av fru *Marklund* (vpk) till herr statsministern om de allmänna barnbidragen:

Barnbidragen har under lång tid släpat efter prisutvecklingen. Inte heller den nu planerade höjningen är tillräcklig för att hämta upp denna eftersläpning. Men den är mest att se som ett skådebröd för att mildra intrycket av den verkliga karaktären hos de ekonomisk-politiska åtgärder regeringen föreslagit.

Jag vill mot denna bakgrund fråga herr statsministern:

Avser regeringen att ta initiativ för att göra de allmänna barnbidragen värdebeständiga?

1976/77:373 av herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr statsministern om devalveringen:

Mot bakgrund av den beslutade devalveringen av den svenska kronan vill jag till herr statsministern ställa följande fråga:

Vill statsministern ge riksdagen en redogörelse för skälen till och verkningarna av devalveringen av kronan?

1976/77:374 av herr *Hermansson* (vpk) till herr ekonomiministern om den föreslagna höjningen av mervärdeskatten:

I valrörelsen lovade de borgerliga partierna skattesänkningar. I regeringsställning har de dock handlat på ett annat sätt. Jag vill därför fråga herr ekonomiministern:

Anser regeringen att en höjning av mervärdeskatten står i god överensstämmelse med givna utfästelser om skattesänkningar?

den 12 april

1976/77:375 av fru *Frænkel* (fp) till herr jordbruksministern om varningsmärkning av hälsovådliga krukväxter:

Varor som kan förorsaka förgiftningar måste vara försedda med varningstext. Men krukväxter undantas tydligen från gällande bestämmelser. Det händer också ganska ofta att barn blir förgiftade genom att äta av giftiga krukväxter. Någon form av varningstext skulle underlätta för dem som har hand om barn att undvika att barnen kommer i kontakt med sådana växter.

Avser herr jordbruksministern att medverka till att skyldigheten att märka hälsofarliga varor utsträcks till att omfatta även krukväxter som

Nr 104

Tisdagen den
12 april 1977

---

*Meddelande om
frågor*

kan ge upphov till förgiftning eller som på annat sätt kan vara hälsovådliga?

1976/77:376 av herr Lövenborg (–) till herr arbetsmarknadsministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen för byggnadsarbetare i Norrbotten:

Länsarbetsnämnden i Norrbotten har gjort en specialinventering av byggarbetsmarknaden i Norrbotten med avseende på betongarbetare, träarbetare, murare och övriga byggnadsarbetare. Inventeringen visade att sedan hänsyn tagits till de beslut som regeringen tog i januari om tidigareläggning av vissa byggnadsobjekt kommer ändå arbetslösheten inom nämnda grupper att ligga vid minst 1 000 personer. Siffran väntas stiga till 1 500 under första halvåret 1978.

Mot denna allvarliga bakgrund vill jag fråga herr arbetsmarknadsministern:

Vilka ytterligare åtgärder ämnar regeringen vidta för att skapa full sysselsättning åt byggnadsarbetarna i Norrbotten?

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.43.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Tisdagen den 12 april

Herr Ahlmark, arbetsmarknadsminister 3

Fru Berglund (s) 6, 8, 9

Herr Bergqvist, Jan, i Göteborg (s) 25, 30, 33, 35, 36

`` Biörck i Värmdö (m) 10, 11

`` Hermansson (vpk) 37, 41, 43, 44

`` Hjorth (s) 13, 14, 15

`` Johansson, statsråd 12, 14, 15, 16, 17

`` Nordin (c) 40

Fru Olsson, bostadsminister 17

Herr Olsson i Edane (s) 22, 23

Fru Sundström (s) 4, 5

Herr Svartberg (s) 15, 16, 17

Fru Troedsson, statsråd 3, 4, 5, 6, 8, 9

Herr Wennerfors (m) 18

`` Wikström, utbildningsminister 10, 11, 12

`` Åsling, industriminister 22, 23, 24, 29, 31, 34, 36, 41, 42, 44

